

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ ETKİLİ PSİKOLOJİK DANIŞMAN
NİTELİKLERİ, PSİKOLOJİK DANIŞMA BECERİLERİ VE SAHİP OLDUKLARI
DEĞERLERİ ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİLER

Muhammed Furkan KURNAZ

Danışman
Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

İkinci Danışman
Dr. Tolga SEKİ

Konya, 2021

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sürecinde akademik danışmanlığın yanı sıra her konuda yardımcı olan, güvenen ve cesaret veren değerli danışman hocam Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ' a teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen ikinci danışmanım Arş. Gör. Dr. Tolga SEKİ' ye ve kendilerinden çok şey öğrendiğim Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞİMŞİR ve Doç. Dr. Ali KARABABA' ya çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürisinde yer alan ve birçok konuda fikirlerini aldığım Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir HAKTANIR' a ve Dr. Öğr. Üyesi Kasım KARATAŞ' a teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak her zaman yanımda olan ve eğitimim için her zaman fedakârlık gösteren değerli aileme çok teşekkür ederim.

Muhammed Furkan KURNAZ

KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	V
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	Vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	Vii
ÖZET	İx
ABSTRACT.....	X
1 GİRİŞ	11
1.1 Problem Durumu.....	13
1.2 Araştırmanın Amacı.....	13
1.3 Araştırmanın Önemi.....	14
1.4 Sayıtlar.....	14
1.5 Sınırlılıklar	14
1.6 Tanımlar	15
2 ALAN YAZIN	16
2.1 Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri.....	16
2.1.1. Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Sınıflandırılması.....	16
2.1.2 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerine Yönelik Araştırma Bulguları	23
2.1.3 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Psikolojik Danışmada Önemi..	24
2.2 Psikolojik Danışma Becerileri	25
2.2.1 Psikolojik Danışma Becerilerinin Sınıflandırılması	26
2.2.2. Psikolojik Danışma Becerilerine Yönelik Araştırma Bulguları.....	30
2.2.3 Psikolojik Danışma Becerilerinin Psikolojik Danışmada Önemi	31
2.3 Değerler.....	32
2.3.1 Değerlerin Sınıflandırılması.....	33
2.3.2 Değerlere Yönelik Araştırma Bulguları.....	38
2.3.3 Değerlerin Psikolojik Danışmada Önemi	40
3 YÖNTEM	43
3.1 Araştırmanın Modeli.....	43
3.2 Araştırmanın Çalışma Evreni ve Grubu.....	43
3.3 Veri Toplama Araçları	44
3.3.1. <i>Kişisel Bilgi Formu</i>	44
3.3.2. <i>Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği (EPNİDÖ)</i>	44
3.3.3. <i>Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)</i>	45
3.3.4. <i>Değerler Ölçeği (DÖ)</i>	45

3.4 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	46
4 BULGULAR.....	48
4.1 İstatistiksel Analizler	48
4.2 Yapısal Model.....	48
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	53
5.1 Tartışma	53
5.2 Sonuç.....	55
5.3 Öneriler	56
5.3.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	56
5.3.2 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	57
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	76
Ek.1 Etik Kurul İzni.....	76
Ek.2 Değerler Ölçeği	77
Ek.3 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği.....	78
Ek.4 Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği.....	79

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

“Psikolojik Danışman Adaylarının Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri, Psikolojik Danışma Becerileri ve Sahip Oldukları Değerleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler” başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **56** sayfalık kısmına ilişkin, 15/06/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%10** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

21/06/2021

Muhammed Furkan KURNAZ

Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

21/06/2021

Muhammed Furkan KURNAZ

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

N: Katılımcı Sayısı

x^2 : Ki Kare Değeri

df: Serbestlik Derecesi

a: Cronbach Alpha Değeri

p: İstatistiksel Anlamlılık Değeri

M: Ortalama

SD: Standart Sapma

β : Standart Regresyon Katsayısı

SE: Standart Hata

t: Kritik Değer

Kısaltmalar

Vd.: Ve diğçerleri

Akt: Aktaran

ACA: American Counseling Association (Amerikan Psikolojik Danışmanlık Derneği)

RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation

GFI: Goodness Fit Index

CFI: Comperative Fit Index

NFI: Normed Fit Index

SRMR: Standardized Root Mean Square Residual

TLI: Tucker-Lewis Index

EPNİDÖ: Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği

DBÖ: Danışma Beceri Ölçeği

DÖ: Değerler Ölçeği

YEM: Yapısal Eşitlik Modeli

GA: Güven Aralığı

Bsk: Baskı

ÖZET

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Psikolojik Danışman Adaylarının Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri, Psikolojik Danışma Becerileri ve Sahip Oldukları Değerleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler

Muhammed Furkan KURNAZ

Psikolojik danışma sürecinin başarısını artırmak için psikolojik danışman adaylarına yönelik araştırmalar yapmak oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma becerileri ve sahip oldukları değerler arasındaki yordayıcı ilişkileri belirleyerek psikolojik danışmanlık pedagojik literatürüne katkıda bulunmaktır. Araştırmaya Türkiye' nin farklı üniversitelerinde eğitim gören psikolojik danışman adayları katılmıştır ($n = 524$). Araştırmada psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerini ölçmek için Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği (EPNİDÖ), psikolojik danışma becerilerini ölçmek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ) ve sahip oldukları değerleri ölçmek için ise Değerler Ölçeği (DÖ) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışma becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri, psikolojik danışma becerilerini etkili psikolojik danışman nitelikleri üzerinden anlamlı düzeyde yordamaktadır. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini geliştirebilmek için değerler eğitimine ve etkili psikolojik danışman niteliklerini geliştirmeye yönelik eğitim müfredatları oluşturulabilir.

Anahtar Kelimeler: Etkili psikolojik danışman nitelikleri, Psikolojik danışma becerileri, Değerler

ABSTRACT

Department of Educational Sciences
Guidance and Psychological Counseling Program
Master Thesis

Predictive Relationships Between Psychological Counselor Candidates' Effective
Counselor Characteristics, Psychological Counseling Skills and Their Values

Muhammed Furkan KURNAZ

It is critical to conduct research on counselors-in-training in order to improve the success of the counseling process. The purpose of this research is to add to the psychological counseling pedagogy literature by identifying the predictive relationships between effective counselor characteristics, counseling skills, and their values. In this study, counselors-in-training from various universities in Turkey participated ($n= 524$). In the study, the Effective Counselor Characteristics Scale was used to measure the effective counseling characteristics of the counselors-in-training; the Counseling Skills Scale was used to measure the counseling skills; and the Values Scale was used to measure the values they have. According to the results of the study, it was seen that the effective counselor characteristics of the counselors-in-training significantly predicted their counseling skills. Moreover, based on their effective counseling characteristics, counselors-in-training' values significantly predicted their counseling skills. According to the results, training curriculum can be developed to improve the counseling skills of the counselors-in-training and to develop the characteristics of effective counselors.

Keywords: Effective Counselor Characteristics, Psychological Counseling Skills, Values.

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

Bireylerin sorunlu semptomlardan kurtulmasına yardımcı olmak, istenen kişilik gelişimlerini desteklemek, iş ve okul yaşantılarında sağlıklı yaşam tercihlerini geliştirmek ve sosyal ilişkilerde uyumluluğunu artırmak için yürütülen psikolojik danışma sürecinde (Lambert, 2015), psikolojik danışmanların etkili olabilmeleri için belirli koşullara ihtiyaçları vardır (Demir ve Koydemir, 2011). Sahip olunan psikolojik danışma becerileri, bu koşullar arasında en üst sıralarda yer alır. (Arı ve Uslu, 2005; Darmawani vd., 2020). Setiyowati (2017), psikolojik danışma becerilerini, psikolojik danışmanların danışma sürecinde kendilerine rehberlik eden becerileri olarak tanımlamıştır. Şahin vd. (2019) ise psikolojik danışma becerilerini, danışan ile ilişkinin oluşturulmasına, danışma sürecinin hedeflerinin belirlenmesine ve belirlenen hedeflere ulaşmak için sürecin yönetilmesine yönelik kullanılan beceriler olarak tanımlamışlardır. Daha önce yapılan araştırmalarda psikolojik danışmanların danışma becerileri ile danışma sürecindeki başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür (Cochran ve Cochran, 2015; Cormier vd., 2003; Hale, 2018). Ayrıca, Volungis ve Goodman (2017) yaptıkları araştırmada yüksek düzeyde psikolojik danışma becerilerinin, danışman-danışan arasındaki ilişkiyi geliştirdiği, danışanların şiddet davranışlarını azalttığı ve danışanların daha uyumlu davranışlar göstermelerine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yüzden psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerilerine etki eden değişkenleri belirlemek gerekmektedir (Watson vd., 2017). Psikolojik danışmanların danışma sürecindeki müdahale yöntemlerini etkileyen nitelikleri, danışma becerilerini de etkileyen önemli bir kavramdır (Cates vd., 2007).

Aladağ vd. (2014)' ne göre psikolojik danışmanlık eğitimi temel bilgi, beceri ve mesleki kimliğe sahip psikolojik danışman yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Korkut-Owen vd. (2014) yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanların benzer eğitim müfredatlarına sahip olmalarına rağmen mesleğe yönelik kişisel niteliklerinde farklılıkların oluştuğunu görmüşlerdir. Bu farklılığın oluşmasında önemli role sahip olan ve psikolojik danışmanların danışma sürecindeki etkililiğini artıran psikolojik danışman niteliklerini açıklamaya yönelik birçok araştırma yapılmıştır (Pamukçu ve Demir, 2013; Irani, 2020; Shah, 2019; Stoltenberg, 1981). Jennings ve Skovholt (1999) etkili psikolojik danışman niteliklerine sahip olan psikolojik danışmanları, sürekli araştıran, deneyimlerinden

faydalanan, bilişsel yapıya önem veren, empati düzeyi yüksek, zihinsel olarak sağlıklı ve olgun, duygusal düşüncelerinin farkında olan, güçlü ilişki becerilerine sahip, birlikte çalışmaya açık ve tedavide olağanüstü ilişki becerilerini kullanan uzman bireyler olarak tanımlanmışlardır. Halinski (2009) etkili bir psikolojik danışmanın, sıcak ve kabul edici olmak, öz farkındalık düzeyi yüksek olmak, empatik olmak ve samimi olmak gibi niteliklere sahip olması gerektiğine değinmiştir. Etkili psikolojik danışman niteliklerini daha temel başlıklar altında inceleyen İviz ve Totan (2014), etkili bir psikolojik danışmada olması gereken nitelikleri; esneklik, destek, iyi niyet, öz farkındalık, entelektüel yeterlik ve enerji olarak açıklamışlardır. Johnson vd. (1967) yaptıkları araştırmada etkili psikolojik danışman niteliklerinin, danışma sürecinin iklimini ve danışanların doyumlarını etkileyen önemli bir faktör olduğuna değinmiştir. Ayrıca, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin, danışanların danışma sürecine yönelik tutumlarını da etkilediği görülmüştür (Jackson ve Thompson, 1971).

Kişilerin sahip oldukları değerlerinin kişilik özelliklerini doğrudan etkilediği düşünüldüğünde (Yıldız ve Dilmaç, 2012), psikolojik danışmanların niteliklerinin etkililiğinde sahip oldukları değerlerinin önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Değer kavramı genel olarak bireyler için neyin önemli olduğunu ve hangi hedefleri takip etmesi gerektiğini belirleyen motivasyonel yapılar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aydın ve Usta, 2021; Brosch vd., 2011). Dilmaç vd. (2014) bu yapıda yer alan değerleri; maneviyat değerleri, kariyer değerleri, fütüvvet, entelektüel değerler, özgürlük, insan onuru, toplumsal değerler ve romantik değerler olarak açıklamışlardır. Psikolojik danışmanların sahip oldukları genel değerlerinin ise insan davranışlarının nedenleri üzerine çalışması ve yaşanan sorunların çözümünde kullanılmasından dolayı önemlidir (Dilmaç ve Yücesoy, 2019; Ulusoy ve Dilmaç, 2016). Crethar ve Winterowd (2012) psikolojik danışmanların değerlerini tarihsel, ruhsal ve inançsal düşüncelerinden etkilenererek oluşan inançlar bütünü olarak tanımlamaktadırlar. Yapılan araştırmalarda psikolojik danışmanların sahip olduğu değerlerin psikolojik danışma sürecini etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmüştür (Kim ve Atkinson, 2002; Aydın, 2003; Bieschke vd., 2009; Corey 2008; Cormier vd., 2003; Hansen, 2006). Kim vd. (2001)' ne göre psikolojik danışmanların sahip oldukları genel değerlerin yüksek düzeyde olması, psikolojik danışma sürecinde daha doğru kaynaklara ulaşılmasına ve danışan ile ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunur. Literatür incelendiğinde, psikolojik danışmanların değerlerinin danışma sürecinin hedeflerini ve danışanlarda beklenen

değişiklikleri belirlemede önemli bir role sahip olduğu görülmüştür (Bergin, 1984; Lichtenberg vd., 2018; Rokeach ve Regan 1980). Kinnier vd. (2000) ise yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanların sahip oldukları genel değerlerinin yüksek düzeyde olmasının danışanlar ile çatışma yaşamalarına engel olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, psikolojik danışmanların genel değerlerinin danışanın düşüncelerini ifade etmesini ve sorunlar üzerinde tartışılmasını kolaylaştıran önemli bir yapı olduğu görülmüştür (Brosch vd., 2011; Kim vd., 2001).

1.1 Problem Durumu

Literatüre bakıldığında, psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma yeterlikleri, psikolojik danışma öz-yeterlik inançları ve danışma öz-yeterlik düzeyleri gibi değişkenlere yönelik çalışmalar görülmüştür (Çapri ve Demiröz, 2016; Buyruk Genç, 2019; Yayla ve İkiz, 2017). Fakat psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma becerileri ve sahip olduğu değerleri arasındaki yordayıcı ilişkileri açıklamaya yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılması ile psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini etkileyen faktörlere yönelik psikolojik danışmanlık pedagojik literatürüne katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

Buna bağlı olarak bu çalışmanın problem durumu; psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma becerileri ve sahip olduğu değerleri arasındaki yordayıcı ilişkileri ne düzeydedir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Psikolojik danışman adaylarının danışma sürecindeki performansları; sahip oldukları değerlerine, niteliklerine ve becerilerine bağlıdır (Setiyowati, 2017). Bu yüzden bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma becerileri ve sahip oldukları değerleri arasındaki yordayıcı ilişkileri belirlemek ve bu ilişkilerden oluşturulacak olan modeli test etmek amaçlanmıştır. Belirtilen bu genel amaca bağlı olarak ayrıca aşağıdaki hipotezlere cevaplar aranmıştır.

1. Psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri etkili psikolojik danışman niteliklerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

2. Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri psikolojik danışma becerilerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

3. Psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri psikolojik danışma becerilerini etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolü ile anlamlı düzeyde yordamaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Psikolojik danışman stres ve çeşitli psikolojik problemleri olan insanları değerlendiren, problemleri teşhis eden, bu bireylere danışma yapan, danışanlara farkındalık kazandıran ve aynı zamanda bireylerin gelişimini destekleyen uzman kişilerdir (Sommers-Flanagan ve Sommers-Flanagan, 2018). Psikolojik danışmanların danışma sürecinden daha iyi sonuçlar almasına yardımcı olan danışma becerilerini (Koç, 2013) etkileyen faktörleri araştırmak gerekmektedir. Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerlerinin ve niteliklerinin danışma becerilerine etkisini belirlemeye yönelik regresyon temelli bir model oluşturularak; adayların becerilerini geliştirebilmeye yönelik uygulanan danışmanlık eğitiminin pedagojik literatürüne katkıda bulunulabileceği öngörülmektedir. Psikolojik danışmanlık eğitiminin pedagojik literatürüne etkisi sonucunda psikolojik danışmanlık meslek uygulayıcılarının danışma becerilerinin daha gelişmiş düzeyde olabileceği düşünülmektedir.

1.4 Sayıtlar

1. Araştırmaya katılacak olan psikolojik danışman adaylarının Değerler Ölçeği'ni, Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği'ni ve Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği'ni samimi ve gerçek duygularını yansıtacak bir şekilde dolduracakları varsayılmıştır.

2. Araştırmada kullanılan Değerler Ölçeği'nin, Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği'ni ve Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği'nin; katılımcıların sahip oldukları değerlerini, etkili psikolojik danışman niteliklerini ve psikolojik danışma becerilerini ölçeceği varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Araştırmada incelenen değişkenler Değerler Ölçeği'nin, Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği'nin ve Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

2. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye’de eğitim gören psikolojik danışman adayları evreninden ulaşılan 524 psikolojik danışman adayı ile sınırlıdır.

3. Araştırmada kullanılan Danışma Beceri Ölçeği’ nin orijinal formunun psikolojik danışman adaylarının öz-yeterliliklerini ölçüyor olmasına rağmen ölçeğin Türkçe’ ye uyarlama çalışmasında yazarlar öz-yeterlilik kavramı yerine beceri kavramını kullanmışlardır. Bu yüzden araştırmada kullanılan ölçeğin Türkçe hali, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

1.6.1. Psikolojik Danışma Becerileri; Psikolojik danışma sürecinde psikolojik danışmanların kullandığı danışanları motive eden, danışanlarla ilişkileri güçlendiren ve danışanları daha iyi anlayabilmelerini sağlayan beceriler bütünüdür (Gaume vd., 2009).

1.6.2. Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri; Cormier ve Cormier (1991)’ in çalışmasından esinlenerek İkiz ve Totan (2014)’ in tanımladığı genel olarak bir psikolojik danışmanda olması gereken esneklik, destek, iyi niyet, öz farkındalık, entelektüel yeterlik ve enerji özellikleridir.

1.6.3. Değer; Bireylerin hayatlarına yön veren ilkeler, toplum tarafından önemli sayılan yapılar ve bireyin yapması gerektiği davranışlar hakkındaki var olan inanç ve tutumların bütünüdür (Safi ve Dilmaç 2019; Yıldız ve Dilmaç, 2012).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Bu bölümde psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerine, psikolojik danışma becerilerine ve sahip oldukları değerlerine yönelik çalışmalar incelenmiştir.

2.1 Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri

Etkili psikolojik danışman, danışan ile birlikte çalışarak danışanın algısında veya kendisiyle ilgili deneyiminde olumlu bir değişiklik sağlamak veya olumsuz semptomlarda azalma sağlamak için belirli niteliklere sahip kişidir (Wheeler, 2000). Bu yüzden psikolojik danışmanların nitelikleri psikolojik danışma sürecinde önemli bir role sahiptir (Ye vd., 2019). Çekici (2019)' ye göre etkili psikolojik danışman nitelikleri psikolojik danışmanların; danışmanlık becerilerine hâkim olma, psikolojik danışma tekniklerini uygulayabilme, etkili iletişim yeteneklerine sahip olma, danışma sürecini iyi yönetebilme özelliklerini kapsamaktadır. Bu nitelikler, danışanın hem psikolojik danışmana hem de terapötik sürece güvenmesi için büyük bir öneme sahiptir (Wheeler, 2000). Sakinah vd. (2020) ise etkili psikolojik danışman niteliklerinin danışma sürecinin etkililiğini artırdığı, iyileştirdiği ve terapötik bir his veya nüans oluşturmaya katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.1.1. Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Sınıflandırılması

Psikolojik danışmanların niteliklerinin terapötik ittifakın kalitesini etkilediğini varsayarsak, etkili psikolojik danışmanların danışma sürecine aktardığı nitelikleri tam olarak anlamanın faydalı olabileceği öngörülmektedir (Jackson ve Thompson, 1971; Jennings ve Skovholt, 1999). Bu yüzden, etkili psikolojik danışman niteliklerini açıklamaya yönelik birçok araştırma yapılmış ve bu araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmalar geçmiş yıllardan günümüze kadar sıralı bir şekilde ele alınarak zaman içerisinde etkili psikolojik danışman niteliklerinin sınıflandırmasında nasıl farklılıkların oluştuğunu görebilmek amaçlanmıştır.

Bare (1967) yaptığı çalışmada etkili psikolojik danışman niteliklerini 6 başlık altında incelemiş ve bu nitelikleri şöyle açıklamıştır:

a-) Özgün düşünme, psikolojik danışmanın terapötik görevin zorluklarını memnuniyetle karşılaması anlamına gelmektedir.

b-) Güç, psikolojik danışmanın yüksek enerji ve şevkle çalışması anlamına gelir.

c-) Üstünlük kurmamak, psikolojik danışmanın kendini sosyal olarak savunmak için gösterdiği davranışların az olduğu anlamına gelmektedir.

d-) Başarı gereksinimleri, psikolojik danışmanın danışanların hedeflerine odaklanması ve kendi hedeflerinin gerçekleşmesi için danışana baskı yapmaması anlamına gelir.

e-) İhtiyaçlar, psikolojik danışmanın yapı eksikliğine tolerans göstermesi ve danışma süreci için önemli olan ihtiyaçları belirleyebilmesi anlamına gelmektedir.

f-) Danışmanın özellikleri, psikolojik danışman yardımseverliği, empatik özelliği ve yakınlığı terapötik ilişkinin gelişmesini kolaylaştıran özelliklerdir.

Frank (1973) ise yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların bazı niteliklere sahip olmasının danışma sürecindeki etkililiğini artıracığına değinmiştir. Bu nitelikler (a) iyi bir insan olma, (b) zeki olma, (c) samimi olma, (d) enerji düzeyi yüksek olma, (e) sorumluluk sahibi olma, (f) sağlam yargılara sahip olma, (g) yaratıcı olma ve (h) diğer insanlara karşı sıcak olma nitelikleri olarak açıklamıştır (akt; Wheeler, 2000).

Grencavage ve Norcross (1990), psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecinden olumlu sonuçlar alması için gereken nitelikleri Frank (1973)' in açıkladığı niteliklere benzer ve genel olan 4 temel başlık altında incelemiştir. Bu başlıkları, (a) insanlara karşı sıcak ve pozitif ilgili olmak, (b) umut aşılayıcı olmak, (c) yargılayıcı olmamak ve (d) insanları kabul edebilmek olarak açıklamıştır.

Pope ve Kline (1999) ise yaptıkları çalışmada diğer araştırmacılardan farklı olarak psikolojik danışmanlık alanında uzman olan kişilere, 22 farklı psikolojik danışman niteliklerini puanlamalarını istemiştir. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışman nitelikleri en yüksek puandan başlayarak şöyle sıralanmıştır;

Tablo 1

Pope ve Kline (1999)' a Göre Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri

<i>Sosyal olmak</i>	<i>Sıcak olmak</i>
<i>Yapıcı olmak</i>	<i>Tarafsız olmak</i>
<i>Samimi olmak</i>	<i>Hassas olmak</i>
<i>Sabırlı olmak</i>	<i>Güvenilir olmak</i>
<i>İnsanlar tarafından ilgi çekici olmak</i>	<i>Yetenekli olmak</i>
<i>Sınırlarının farkında olmak</i>	<i>Rahat olmak</i>
<i>Belirsizliğe karşı tahammül düzeyi yüksek olmak</i>	<i>Empatik olmak</i>
<i>Tehditkâr olmamak</i>	<i>Gerçekçi olmak</i>
<i>Sempatik olmak</i>	<i>Fikirlere karşı açık olmak</i>
<i>Yeterli kaynaklara sahip olmak</i>	<i>Duygusal istikrara sahip olmak</i>
<i>Arkadaş canlısı olmak</i>	<i>Kabul edilebilir olmak</i>

Hackney ve Cormier (2008) ise daha önce yapılan araştırmacılardan farklı bakış açısıyla etkili psikolojik danışmanda olması gereken 9 önemli niteliği şöyle açıklamıştır (akt; Deniz ve Kalay-Usta, 2019):

- Empatik olma,
- Kişilerarası ilişkilerde çekici olma,
- Güvenilir olma,
- Kişisel farkındalık ve anlayış sahibi olma,
- Etnik köken ve kültürel unsurların kendisi ve başkaları üzerindeki etkilerini anlama ve bunlara karşı duyarlı olma,
- Psikolojik bakımdan sağlıklı olma,
- Yetkin olma,
- Nesnel olma ve

- Açık fikirli olma.

Grove (2009), psikolojik danışmanların her alanda benzer niteliklere değil farklı alanlarda farklı niteliklere sahip olması gerektiğine değinerek psikolojik danışmanların niteliklerinin etkililiğini belirlemede çalıştıkları alanın önemine değinmiştir. Ayrıca, bazı psikolojik bozukluk yaşayan danışanlar ile çalışan psikolojik danışmanların danışma sürecinde etkililiğini artıracak nitelikleri şöyle açıklamıştır:

a-) Başkalarının düşüncelerine saygı: etkili psikolojik danışmanlar kendi düşüncelerinden farklı düşüncelere sahip danışanlar ile çalıştığında danışanların düşüncelerinin farkında olmalı ve onlara saygı duymalıdır.

b-) Farklılıkları anlayabilmeli: etkili psikolojik danışmanlar, danışanların farklılıklarını ve benzerliklerini anlayabilme özelliğine sahip olmalıdır.

c-) İletişim yollarını seçebilme: etkili psikolojik danışmanlar, danışanları ile iletişime geçerken doğru iletişim seçeneklerini bilmelidir.

d-) Politik ve sosyal konularda farkındalık sahibi olma: etkili psikolojik danışmanlar, danışanların politik düşüncelerinin, sosyal farklılıklarının ve tercihlerinin farkında olmalı ve bunları koşulsuz kabul etmelidir.

e-) Sınırlılıklarını bilme: etkili psikolojik danışmanlar sınırlılıklarını bilirler ve bu sınırlılıklara göre hareket ederler.

İkiz ve Totan (2014) ise Grove (2009)' un açıkladığı niteliklere benzer şekilde, psikolojik danışmanlarda olması gereken ve hem kendilerinin hem de psikolojik danışma sürecinin etkililiğini artıran nitelikleri şöyle açıklamışlardır:

a-) Esneklik, özelliğine sahip olan psikolojik danışmanlar tek bir görüşe sahip olmaz ve başka görüşleri reddetmezler. Bu özelliğe sahip psikolojik danışmanlar psikolojik danışma sürecinde danışan için gerekli olan teknik ve yöntemleri değiştirebilir, düzenleyebilir veya geliştirebilirler.

b-) Destekleyici olmak, psikolojik danışmanın danışana kendisini anladığını, saygı duyduğunu ve ne olursa olsun kendisini kabul edebildiğini hissettirebilmesi önemlidir. Destekleyici olma özelliğine sahip olan psikolojik danışmanlar bu duyguları danışana yeterli düzeyde aktarabilme niteliğine sahiptir.

c-) **İyi niyet**, psikolojik danışmanın danışanın iyiliğini düşünmesi, etik kurallara uyması ve sorumluluklarının farkında olması ile ilişkili bir niteliktir.

d-) **Öz farkındalık**, psikolojik danışmanın öz farkındalığı kendisine yönelik tutumları ile ilişkili bir kavramdır. Kendisine yönelik olumlu tutumlara sahip psikolojik danışman danışma sürecini daha etkili bir şekilde yönetebilmektedir. Öz farkındalık psikolojik danışmanın kendisine yönelik güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olma niteliğidir.

e-) **Entelektüel yeterlilik**, psikolojik danışmanların bilgili olması, öğrenmelere açık olması, araştırmacı olması, kendini yenileyebilmesi ve danışana uygun tedaviyi seçebilmek için danışandan veri toplarken yeterli bilgiye sahip olması gibi nitelikler psikolojik danışmanın entelektüel yeterlilik niteliği ile ilişkilidir.

f-) **Enerji**, psikolojik danışmanın güçlü ve dinamik olması ile ilişkili olan bu özellik, danışanlara cesaret veren ve harekete geçmesini sağlayan önemli bir unsurdur.

Cormier (2016) ise psikolojik danışmanların danışma sürecinde etkililiğine yönelik nitelikleri günümüzdeki etkilerine göre değerlendirerek; erdemli olmak, kültürel yeterliğe sahip olmak, sinirsel bütünleşme ve farkındalık sahibi olmak ve dayanıklı olmak başlıkları altında incelemiş ve bu nitelikleri şöyle açıklamıştır:

a-) **Erdemli olmak**, Cormier' e göre günümüzde erdem önemli bir kavramdır çünkü dünyamızın büyük bir kısmı ahlaki açıdan tehlikeye atılmış ve parçalanmış durumdadır. Bu yüzden etkili bir psikolojik danışmanın iyi bir erdem sahibi olması beklenmektedir.

b-) **Kültürel yeterliğe sahip olmak**, psikolojik danışmanlar yaş, cinsiyet, ırk, din, etnik köken, cinsel yönelim, sağlık durumu, sosyal sınıf, coğrafi bölge vb. birçok bakımdan farklı olan danışanlar ile çalışabilmektedir. Bunun için etkili bir psikolojik danışmanın kendi kültürel değerlerinin farkında olması ve farklı kültürlerle yönelik ise çok kültürlü (danışanların farklı bakış açılarının, değerlerinin, varsayımlarının ve ilkelerinin bilincinde olma) olması beklenir.

c-) **Sinirsel bütünleşme ve farkındalık sahibi olmak**, sinirsel bütünleşme, psikolojik danışmanların düşünme ve duygusal bağ kurmayı birlikte sürdürebilmesidir.

Cormier' e göre etkili bir psikolojik danışman bu niteliğe sahip olmalıdır. Aynı zamanda etkili bir psikolojik danışman neler yaptığını farkında olan bireylerdir.

d-) Dayanıklılık, günümüzde yaşanan birçok farklı olaylara ve durumlara karşı etkili psikolojik danışmanların karşılaştığı zorluklara veya sıkıntılara karşı dayanıklılık niteliğine sahip olması beklenmektedir.

Sanberk (2016) psikolojik danışmanların danışan ile oluşturdukları terapötik ilişkinin önemi doğrultusunda etkili psikolojik danışmanlarda olması gereken nitelikleri (a) sıcaklık, (b) empati, (c) samimiyet ve (d) koşulsuz kabul şeklinde incelemiştir. Çekici (2019) ise Sanberk (2016)' ten farklı olarak psikolojik danışmanların etkili olabilmeleri için gerekli olan birtakım nitelikleri daha geniş bir bakış açısıyla ele almış ve bu nitelikleri şöyle açıklamıştır:

a-) Kimlik sahibi olma, psikolojik danışmanların kendilerini tanımasına, danışanlarına ne kadar yardımcı olabileceklerini bilmesine ve önceliklerini anlamasına yönelik nitelikleridir.

b-) Öz saygı ve takdir sahibi olma, psikolojik danışmanların başkalarına yardım edebilmesi veya başkalarından yardım isteyebilmesi için öz-değer ve öz-güç bilincine sahip olmasına yönelik niteliğidir.

c-) Öz farkındalık, psikolojik danışmanların öz farkındalıkları danışma sürecinin etkililiğinde önemli bir role sahiptir. Bu yüzden danışma sürecinin daha başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için, psikolojik danışmanın kendi öz farkındalık anlayışını (kişisel güçlü yönlerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hedeflerini ve sınırlarını) bilmesi önemlidir.

d-) Değişime açık olmak, etkili psikolojik danışmanlar yaklaşımlarını gözden geçirebilmeleri ve değişen dünyada gereken zorlukların üstesinden gelebilmek için değişimlere açık olabilmeleri önemlidir.

e-) Yaşam odaklı olmak, etkili psikolojik danışmanlar erken yaşam deneyimlerinin kişilikleri etkilediğini bilirler. Bu yüzden deneyimleri sayesinde yaşama odaklanırlar.

f-) Özgün, samimi ve dürüst olmak, etkili psikolojik danışmanlar kişiliklerini saklayan maskelerin arkasında saklanmazlar ve bu maskeleri savunmazlar. Her konuda samimi ve dürüst olma niteliğine sahiptirler.

g-) Gelişmiş mizah anlayışına sahip olmak, etkili psikolojik danışmanların gelişmiş mizah anlayışına sahip olması, kendi kusurlarına ve çelişkilerine gülebilmesi, danışma ortamını daha samimi ortama dönüştürmesi açısından önemlidir.

h-) Hata yapabilmek ve bunları kabul edebilmek, etkili psikolojik danışmanlar hata yapabilmek ve hatalarını kabul edebilme eğilimine sahip bireylerdir.

j-) An odaklı yaşama, etkili psikolojik danışmanlar yaşanan ana odaklanarak deneyimlenebileceğinin farkındadırlar.

k-) Sınırları sağlıklı şekilde oluşturabilmek, etkili psikolojik danışmanlar danışanları ile olan ilişkilerinde kişisel sınırları nasıl koruyacağını bilmektedirler ve gerektiğinde hayır diyebilme niteliğine sahiptirler.

Son olarak Eryılmaz ve Bek (2019) ise Pope ve Kline (1999)' ın araştırmalarında uyguladıkları gibi etkili psikolojik danışmada olması gereken nitelikleri uzmanlara sormak yerine danışanlara sormuşlardır. Danışanların yanıtlarına göre yazarlar etkili psikolojik danışmada olması gereken temel nitelikleri şöyle açıklamışlardır:

a-) Psikolojik danışmanın kendisini yönetmesi

- Psikolojik danışmanın motivasyonunu yüksek düzeyde tutması,
- Rahatlatıcı olması,
- Etkileyici bir ses tonuna sahip olması,
- Olumlu kişilik özelliklerini sürece dahil etmesi ve
- Psikolojik danışmanın duygusal açıdan rahat olması ile ilişkili niteliktir.

b-) Terapötik süreci etkili yönetmek

- Destekleyici olmak,
- Bağlanmayı gerçekleştirmek,
- Terapötik koşulları oluşturmak ve becerileri kullanmak,

- Bakış açısını değiştirmek ve
- Süreci bilimsel bir şekilde yürütebilmek gibi özellikleri içeren niteliktir.

c-) Psikolojik danışma sürecini gelişimsel bir süreçle yönetmek

- Ön yardım merhalesi (yakından ilgilenmek, etkin dinleme, samimi olmak),
- Kendini keşfetme merhalesi (öz farkındalık),
- Kendini dinamik olarak anlama merhalesi (sorunlarının nedenlerini bulmak) ve
- Eylem merhalesi (sonuca ulaştırma/problemi çözmek) gibi davranış ve tutumları içeren niteliktir.

2.1.2 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerine Yönelik Araştırma Bulguları

Psikolojik danışmanlarda olması gereken temel psikolojik özellikleri araştıran Pierce (2010), Patterson ve Eisenberg (1983) ile Cormier ve Cormier (1985) tarafından yapılan çalışmaları incelemiş ve iki farklı sonuç bulmuştur. Bu çalışmaya göre ilk araştırmacılar etkili psikolojik danışmanın dört temel özelliğini; uyumluluk, amaçlılık, devamlılık ve istikrarlılık şeklinde açıklamışlardır. Diğer araştırmacılar ise bu özellikleri; destekleyici olmak, esnek olmak, entelektüel yeterlilik, öz farkındalık, iyi niyetli olmak, kültürel deneyimlerin farkındalığı ve enerjik olmak şeklinde tanımlamışlardır.

Psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecinde manevi konulara yönelik tutumlarını etkili psikolojik danışman nitelikleri ve manevi yönelimleri açısından inceleyen Kasapoğlu (2019), manevi yönelim ve esneklik niteliğinin psikolojik danışmanların danışma sürecinde manevi konulara ilişkin tutumlarını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırma sonucuna göre enerji, destek, iyi niyet ve öz-farkındalık niteliklerinin psikolojik danışmanların danışma sürecinde manevi konulara ilişkin tutumlarını anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur.

Çapri ve Demiröz (2016) yaptıkları araştırmada 211 psikolojik danışman adayının duygusal zekâ düzeyleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolünü incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların duygusal zekâ düzeyleri, etkili psikolojik danışman nitelikleri ve psikolojik danışma öz-yeterlik inançları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının duygusal zekâ düzeyleri ile

psikolojik danışma öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı bir role sahip olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ve kariyer uyumluluklarının ruh sağlığı sürekliliğini ne derece yordadığını inceleyen Kalay-Usta ve Deniz (2019), yaptıkları araştırma sonucunda psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kariyer uyumluluklarının toplam varyansın yaklaşık %34' ünü açıkladığına ulaşmışlardır.

Korkut Owen ve Tuzgöl Dost (2020), yaptıkları çalışmada 196 psikolojik danışman adaylarına etkili psikolojik danışmada olması gereken nitelikleri açıklamalarını istemiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre etkili psikolojik danışmada olması gereken nitelikler: (a) insanlarla olma ve onlara yardım etmeyi isteme, (b) farklılıklara/yeniliklere açıklık ve yansızlık, (c) iyi iletişim becerilerine ve iyi bir iletişim için gerekli koşullara sahip olma, (d) öz farkındalık ve psikolojik olarak sağlıklı olma ve (e) profesyonel tavır ile etik ve yaşama karşı tavır başlıkları altında toplanmıştır.

2.1.3 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Psikolojik Danışmada Önemi

Davranış bilgisi ve danışmanlık becerilerine ilişkin faktörlere ek olarak psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma sürecinin hedeflerinin başarılmasında belirleyici bir role sahip olduğu için araştırmacılar tarafından ilgi çeken bir konudur (Deniz ve Kalay-Usta, 2019; Johnson vd., 1967; Sakinah vd., 2020; Sindahl ve van Dolen, 2020). Purswell (2019) psikolojik danışmanların yapmış oldukları psikolojik danışma hizmetini yeterli düzeyde sağlayabilmeleri için belirli niteliklere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Irani (2020) de benzer şekilde, psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma becerilerini etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için mesleki kimliklerini yansıtan etkili niteliklere sahip olması gerektiğini açıklamıştır.

Psikolojik danışmanların kendisini bütünsel olarak kavrama ve anlama yeteneği, psikolojik danışmanlık sürecinde olumlu davranış, tutum ve düşünceye sahip olmalarının yanı sıra uyarlanabilir niteliklere sahip olmasıyla da ifade edilmektedir (Setiyowati, 2017). Bu nitelikler öğretilbilir ve geliştirilebilir kavramlar oldukları için psikolojik danışmanlık eğitim sürecinde ve psikolojik danışmada büyük bir öneme sahiptir (Breland vd., 1987). Bu yüzden psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman

niteliklerini etkileyen ve etkilenen faktörlere yönelik çalışmalar yapmak gerekmektedir (Jennings ve Skovholt, 1999).

Lochman vd. (2009) yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanların uyumluluk nitelikleri ile psikolojik danışma oturum hedeflerinin gerçekleşmesi, planlanmış oturum sayılarının tamamlanması ve ebeveynler ile etkileşimin oluşmasında pozitif ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yazarların yaptıkları araştırma sonucunda, psikolojik danışmanların dürüstlük nitelikleri ile çocuklar ile iletişim kurabilme becerileri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Gaume vd. (2014) yaptıkları araştırmada etkili psikolojik danışman nitelikleri daha yüksek olan (klinik deneyimleri, kısa motivasyonel müdahale becerileri daha fazla olan) psikolojik danışmanların, yüksek düzeyde alkol kullanan genç erkekler ile yaptıkları psikolojik danışma sürecinden daha iyi sonuçlar aldıklarına ulaşmışlardır. Buyruk Genç ve Yüksel Şahin (2020)' in yaptıkları araştırma sonucuna göre ise, psikolojik danışma sürecinde entelektüel niteliği yüksek olan psikolojik danışmanların, danışanların problemlerine karşı daha fazla alternatif çözüm seçeneği sunabildikleri görülmüştür.

2.2 Psikolojik Danışma Becerileri

Psikolojik danışma süreci; danışanların sorunlarını daha iyi anlayabilmeleri, yeni bakış açıları kazanabilmeleri, karşılaştıkları problemler ile başa çıkabilmeleri, daha uyumlu tepkiler geliştirebilmeleri ve daha işlevsel etkileşim becerileri kazanabilmelerine yardımcı olan geniş boyutlu ve kapsamlı bir süreçtir (Kurtyılmaz vd., 2019; Nwadinibi, 2019). Psikolojik danışmanların bu süreci etkili bir şekilde yürütebilmesi için birtakım becerilere sahip olması gerekmektedir (Şahin vd., 2019). Psikolojik danışma becerileri genel olarak psikolojik danışmanın, psikolojik danışma sürecinin amacına yönelik kullandığı beceriler olarak tanımlanmaktadır (Yaka, 2013). Folastrı vd. (2018) ise bu becerileri psikolojik danışman adayları tarafından sahip olunması gereken uzmanlığın bir bileşeni olarak tanımlamaktadırlar. Psikolojik danışmanların bu becerileri davranışlarıyla uyumlu hale getirebilmeleri ve psikolojik danışma sürecinde doğru zamanda kullanabilmeleri gerekmektedir (Martin, 1984; Sabnani vd., 1991). Bunun için psikolojik danışmanların becerilerini anlamak ve bu becerileri etkileyen faktörleri açıklamak büyük bir öneme sahiptir (Al-Thani ve Nasser, 2012; Hidayat ve Pratama, 2019; Fong ve Boders 1985; Walsh-Rock, 2018).

2.2.1 Psikolojik Danışma Becerilerinin Sınıflandırılması

Psikolojik danışman becerilerinin neler olduğunu açıklamaya yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmacıların psikolojik danışma becerilerini farklı şekillerde sınıflandırdıkları görülmüştür.

Sue vd. (1992)' nin yaptığı çalışmada yazarlar psikolojik danışmanlarda olması gereken becerileri iletişim, teknik, bilişsel gibi farklı yönleri ile ele alarak şöyle açıklamışlardır:

- Danışanlarının sözlü veya sözlü olmayan mesajlarını algılayabilme,
- Danışanların sorunlarını belirleyebilme ve doğru etkinlik ve müdahaleleri seçebilme,
- Danışanlarının problemlerini çözebilmek için müşavirliğe açık olabilme,
- Farklı dilde konuşan danışanlar için alternatif yollar arayabilme,
- Bilgi sahibi olduğu teknik ve yöntemleri uygulayabilme,
- Kendi düşünce, inanç ve değerlerinden uzak, ön yargısız olabilme ve
- Danışanlarının hedefleri, beklentileri, yasal hakları gibi psikolojik müdahale süreçlerinde alınması gereken sorumlulukları üstlenebilme becerileri.

Whiston ve Coker (2000) ise psikolojik danışmanların becerilerini bilişsel, tekniksel ve terapötik yaklaşımlar ve müdahaleler başlıkları altında incelemiş ve bu başlıkları şöyle açıklamışlardır;

a-) Bilişsel beceriler, psikolojik danışmanların daha karmaşık düşünmesi, bilgiyi daha verimli bir şekilde işlemesi ve danışanların sorunlarını daha etkili bir şekilde kavramsallaştırmasına yardımcı olan yöntem ve teknikleri belirleme becerileridir.

b-) Tekniksel beceriler, psikolojik danışmanların genel amaçlarını kolaylaştıran becerilerdir. Bu beceriler arasında, empatik anlayış, koşulsuz kabul, dürüstlük, duygu yansıtma, kendini iyi ifade etme ve özetleme becerileri vardır.

c-) Terapötik yaklaşımlar ve müdahaleler, psikolojik danışmanın, danışanın problemine göre doğru terapötik yaklaşımı ve müdahale yöntemini belirleyebilme becerileridir.

Carkhuff (2008) ise daha önceki araştırmalarda yapılan psikolojik danışma becerileri sınıflandırmalarından farklı olarak danışmanın ve danışanın psikolojik danışma

sürecine katılımına yönelik becerileri de ele almıştır. Yazar psikolojik danışma becerilerini şu başlıklar altında açıklamıştır:

a-) Danışanı katılım için hazırlama, psikolojik danışmaya gelen danışanlar her zaman psikolojik danışmaya katılım için hazır olmayabilir. Danışan katılıma hazır değil ise etkileşime girmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle psikolojik danışmanın danışan ile terapötik iletişim kurma, danışana bilgi verme ve danışanı teşvik etme gibi becerilere sahip olması gerekmektedir.

b-) Kişisel olarak katılma, psikolojik danışmanın danışma ortamının genel çerçevesini belirleme, kendi vücut duruşunu ayarlama ve göz kontağı kurma becerileridir.

c-) Gözlem, psikolojik danışmanın danışanın oturuş şeklini, vücut yapısını, yüz ifadelerini ve vücut hareketlerini gözlemleyip yorumlayabilme becerileridir.

d-) Dinleme, psikolojik danışman danışanın seçtiği kelimelerini, ses tonunu, kendini ifade etme tarzını iyi dinlemeli ve analiz etmelidir. Dikkatini danışana vermeli ve danışanın dışsal davranışlarına ve içsel deneyimlerine odaklanmalıdır. Danışma sürecine göre geçmiş ifadeleri veya konuları tekrar danışmaya getirebilmeli ve bunları tekrarlayabilmelidir. Bu becerilerin hepsi psikolojik danışmanın dinleme becerisi ile ilişkilidir.

Lambie ve Sias (2009) yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanlarda olması gereken 3 temel beceriyi (a) etkin dinleme, (b) vaka kavramsallaştırma ve (c) psikolojik danışmanlık eğitiminde elde edilen teorik bilgiyi danışma sürecinde uygulayabilme becerileri olarak açıklamışlardır. Egan (2014) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanlarda olması gereken temel becerileri: iletişim becerileri, yanıt verme becerileri ve özel beceriler başlıkları altında ele almış ve bu becerilerin mikro becerilerini şöyle açıklamıştır:

a-) İletişim Becerileri

Danışan ile konuşma odaklı iletişim, psikolojik danışmanın danışan ile karşılıklı bir iletişim kurma becerisidir.

Danışanı yorumlayabilmek, psikolojik danışmanın, danışanın danışma esnasında vücut duruşunu, göz hareketlerini, yüz ifadelerini, ses tonunu, konuşma için

belirlediği alanı, gözlemlenebilen psikolojik tepkilerini (solgunluk, kızarma, hızlı nefes alıp verme vb.), vücut tipini (boy, kilo vb.) ve genel dış görünüşünü yorumlayabilme becerisidir.

Etkin dinleme, psikolojik danışmanın, danışanın duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini, güçlü ve zayıf yanlarını etkili bir şekilde dinleyerek ve söylemlerini bir araya getirerek anlama becerisidir.

Anahtar kavramları dinleme, psikolojik danışmanın, danışan için önemli olan kavramları etkili bir şekilde dinleme becerisidir.

b-) Yanıt Verme Becerileri

Anlayışlılık, psikolojik danışmanın, danışanın duygu ve düşüncelerini empatik bir şekilde anladığını danışana aktarabilme becerisidir.

Nasıl cevap verilebileceğini bilmek, psikolojik danışmanın, danışanın durumuna göre doğru tepkiler verebilme becerisidir.

Girişkenlilik, psikolojik danışmanın, danışana yönelik algılarını ve düşüncelerini söylemekten kaçınmamasına yönelik becerisidir.

c-) Özel Beceriler

Gelişmiş empati, psikolojik danışmanın, danışanın düşüncelerinin altında yatan gizli mesajları yakalayabilme becerisidir.

Bilgi paylaşma, psikolojik danışmanın, danışanın yanlış bilgilerinin yerine doğrularını danışana aktarabilme becerisidir.

Kendini açma, psikolojik danışmanın, danışanın durumuna yönelik kendi yaşantılarından örnekler verebilme becerisidir.

Öneri ve tavsiye oluşturma, psikolojik danışmanın danışan, ile birlikte danışana yönelik öneri ve tavsiye oluşturabilme becerisidir.

Yüzleştirme, psikolojik danışmanın danışanın düşüncelerindeki zıtlıkları danışana gösterebilme becerisidir.

Cesaretlendirme, psikolojik danışmanın danışanın karar ve seçimlerini etkili bir şekilde yapabilmesi için teşvik edebilme becerisidir.

d-) Gelecek İçin Olasılıkları Düzenleme Becerileri, psikolojik danışmanın, danışanın geleceğine yönelik olasılıkları danışan ile birlikte değerlendirmesi, danışanın geleceğine yönelik yaratıcı hedefler oluşturmasına ve bu hedefleri yapabileceğine yönelik teşvikte bulunabilme becerileridir.

Cormier (2016) yaptığı çalışmada Egan (2014)' in yaptığı sınıflandırmaya benzer şekilde psikolojik danışmanların becerilerin 3 temel başlıkta incelemiş ve bu başlıklar altında mikro becerileri ele almıştır. Bu beceriler;

a-) Katılma Becerileri, psikolojik danışmanın danışma sürecinde danışanı psikolojik danışma ortamına katılımını sağlamak için kullandığı becerilerdir. Bu beceriler:

- Dikkatli iletişim oluşturmak
  - Danışanın yüz ifadelerini takip etme,
  - Danışan ile göz kontağı oluşturma,
  - Danışanı dinlediğine yönelik sözel veya sözel olmayan tepkiler verme ve
  - Danışanın vücut pozisyonunu ve hareketlerini yorumlayabilme becerilerini içermektedir.
- Sözlü takip davranışı ve seçici dikkat
  - Danışanın sözlü mesajlarını ve odaktan kaçınma davranışlarını anlayabilme becerisidir.
- Geri yanıt verme
  - Bilişsel ve duyuşsal mesajları ayırt edebilme ve
  - Bu mesajlara danışanda pozitif etki yaratacak yanıt verebilme, becerilerini içermektedir.

b-) Dinleme Becerileri, psikolojik danışmanın danışanı dikkatli dinlemesi ile ilgili becerileri içermektedir. Bu beceriler:

- İçeriği dinleme,
- Danışanın duygularını yansıtma,
- Danışanın duygu ve düşüncelerini özetleme,
- Danışanın sözel ve sözel olmayan iletilerini bir araya getirebilme ve

- Danışan ile iletişim engellerini ortadan kaldırabilme, becerileridir.

c-) Davranışsal Beceriler, psikolojik danışmanın danışana davranışsal olarak aktardığı mesajlara yönelik becerilerdir. Bu beceriler:

- Soru sorma,
- İçeriği yansıtabilme ve
- Zorlayıcı yanıt veya sorular sorabilme, becerileridir.

Araştırmalarda açıklanan beceriler incelendiğinde bu becerilerin hepsi psikolojik danışma sürecinin amacına ulaşmasına yardımcı olan, danışma sürecinin farklı evrelerinde kullanılan, danışana farkındalık kazandıran ve psikolojik danışmanlar tarafından kullanılan araçlar olduğu görülmektedir (Koç, 2013). Ayrıca belirli özel sorunlara sahip danışanlar ile çalışan psikolojik danışmanların genel becerilerden farklı olarak bazı özel becerilere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, Krumboltz vd. (1979) kariyer psikolojik danışmanlık alanında çalışan bir psikolojik danışmanda olması gereken becerileri; gelenekselliğin dışına çıkabilmek, kariyer tercihlerinin gerçekliğini bulabilmek, sürekliliği oluşturabilmek ve danışanlara kariyer örüntüleri oluşturma konusunda destek olabilmek şeklinde tanımlamaktadırlar. Fry vd. (1980) ise ırkçı davranışlara maruz kalmış danışanlar ile çalışan psikolojik danışmanlarda, düşüncelerini ön yargısız ve doğru ifade edebilme becerisinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Benzer şekilde Kocarek ve Pelling (2003) ise cinsel bozukluk yaşayan danışanlar ile çalışan psikolojik danışmanların müdahale stratejileri geliştirebilmek, bilgi ve farkındalık sahibi olmak gibi becerilerinin psikolojik danışma sürecinde ön plana çıktığını belirtmişlerdir.

2.2.2. Psikolojik Danışma Becerilerine Yönelik Araştırma Bulguları

Pamukçu ve Kağnıcı (2017), 41 grup lideri adayına verilen Beceriye Dayalı Grupla Psikolojik Danışma Eğitimi' nin, gruplar psikolojik danışma becerilerine etkisini incelemişlerdir. Deney grubuna verilen bu eğitim sonucunda, deney grubundaki grup lideri adaylarının beden dilini kullanma becerilerinin ve gruptaki danışanlar ile göz teması kurma becerilerinin kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde arttığı görülmüştür. Fakat eğitim sonucunda, deney grubundaki grup lideri adaylarının açık ve kapalı uçlu soru sorma, özetleme, duygu ve içerik yansıtma becerilerinin kontrol grubundaki grup lideri adayları ile farklılaşmadığı görülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının algılanan sosyal destek düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişki inceleyen Türköz vd. (2017), psikolojik danışman adaylarının algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırma sonucuna göre katılımcıların algıladıkları sosyal desteğin dördüncü sınıflarda anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

2018 yılında, Uz Baş ve Soylu pozitif duyguların psikolojik danışman adaylarının entelektüel becerileri ve mutluluk düzeylerine etkisini incelemeye yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre deney grubuna verilen slayt ve video gösterimleri sonucunda katılımcıların mutluluk düzeylerinin ve entelektüel becerilerinin kontrol grubuna göre daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Sarpdağ (2019) psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerileri, psikolojik danışma özyetkinliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemeye yönelik yaptıkları araştırmada, katılımcıların psikolojik danışma becerileri ile özyetkinlik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca katılımcıların psikolojik danışma becerileri ile kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Psikolojik danışman adaylarına verilen ‘İnsan İlişkileri ve İletişim’ dersinin problem çözme becerilerine etkisini inceleyen Akan (2020), 48 psikolojik danışman adayını ile deneysel bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre deney grubuna verilen ‘İnsan İlişkileri ve İletişim’ dersinin katılımcıların iletişim ve problem çözme becerilerini artırdığı görülmüştür.

2.2.3 Psikolojik Danışma Becerilerinin Psikolojik Danışmada Önemi

Psikolojik danışmanlık eğitimi klinik eğitimin temeli olarak temel danışma ve iletişim becerilerinin gelişimine büyük önem vermektedir (Farley, 2017). Psikolojik danışma becerileri gelişmiş olan psikolojik danışmanların cesaret ve güven değerlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Cochran ve Cochran, 2015). Rutter vd. (2008)’ ne göre psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerilerini geliştirmesinin, danışan ile danışma sürecinin amacına yönelik ilişki kurmada oldukça önemlidir. Psikolojik danışma becerileri, psikolojik danışmanların ruh sağlığı değerlendirmelerinde, psikolojik müdahalelerinde, danışma sürecine yönelik plan yapmalarında ve danışma sürecindeki terapötik ilişkilerde ortaya çıkan çoğu dinamiklerin farkındalığını artırmada önemli bir

unsurdur (Walsh-Rock, 2018). Antika vd. (2020) yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanların zihin becerilerinin danışma s¼recini daha iyi kontrol etmesine ve karşılaşılabilecek herhangi bir zorlukla başa ¼ıkmaya hazır olmasına yardımcı olduğuna değinmişlerdir. Karneli vd. (2020), psikolojik danışmanların gelişmiş psikolojik danışma becerilerine sahip olmalarının danışanlarının kaygılarını d¼ř¼rmede etkili olduğuna değinmişlerdir. Zaduğısti vd. (2019) yaptıkları araştırmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine y¼nelik aldıkları eğitimlerin bir sonucu olarak adaylarda danışmanlık i¼in etik ilkelere dikkat edebilme, arkadaşça bir tavır sergileyebilme, empati kurabilme, danışma s¼recini istekle y¼r¼tebilme ve bireysel farklılıkları anlayabilme becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşmışlardır. Darmawani vd. (2019) ise hen¼z danışanların yaşadığı sorunları keşfetme konusunda yeterli becerilere sahip olmayan psikolojik danışmanların, danışanlarla ilgili klişeleşmiş algılara takılıp kaldıklarını g¼zlemlemiřlerdir.

Hayes vd. (2003) psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini nasıl geliştirebileceklerini belirlemeye y¼nelik yaptıkları araştırmada, 73 psikolojik danışman adayına verilen video eğitimi sonunda psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerinin video eğitiminden ¼nceki psikolojik danışma becerilerine g¼re daha y¼ksek ¼ıktıđı sonucuna ulaşmışlardır. Psikolojik danışman adaylarının klinik ve pratik becerilerini geliştirmelerinde, s¼perviz¼r kontrol¼nde psikolojik danışma deneyimine sahip olmaları gerekmektedir (Dawson vd., 2011; Farley, 2017). Whicker vd. (2017) ise psikolojik danışman adaylarına danışma becerilerinin aktarılmasında rol oynama ve g¼zlem gibi kurs etkinliklerinin etkili olduğuna ve bu eğitimler sonucunda psikolojik danışma becerilerini geliştirebileceklerine değinmişlerdir. Ayrıca, yapılan araştırmalarda psikolojik danışman adaylarının danışmanlık eğitim s¼recinde psikolojik danışma becerilerine y¼nelik s¼pervizyon ve klinik eğitimleri almalarının psikolojik danışma s¼reci i¼in olduk¼a ¼nemli olduğu g¼r¼lm¼řt¼r (Antika vd., 2020; Kocarek ve Pelling, 2003; Ko¼, 2013; Merchant ve Dupuy, 1996).

2.3 Değerler

Değer kavramı geniş bir kavram olduğu i¼in araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalar ile a¼ıklanmıřtır (Mayton vd., 1994). Bunun i¼in değer kavramını incelerken tek bir tanımın kullanılması yerine birden fazla tanımlamalar ile ele alınması gerekmektedir (Ulusoy ve Dilma¼, 2018). 20. y¼zyılda değer kavramı bireylerin

davranışları ile ilişkilendirilen inançlar olarak görülmektedir. Örneğin; Samler (1960) değerleri, davranışlarımızın ve seçimlerimizin kriterlerini belirleyen unsurlar olarak tanımlamaktadır. Schwartz (1992) ise değerleri, kişilerin istedikleri hedeflere ulaşma sürecinde motive kaynağı sağlayan inançlar olarak açıklamaktadır. Dilmaç (1999) da benzer şekilde değerleri, insanların isteklerini, özelliklerini, davranışlarını, amaçlarını incelerken kullanılan ölçüt olarak tanımlamaktadır.

Bireylerin sahip olduğu değer algıları geleceğe yönelik amaçlarını, davranışlarını ve hayat stillerini etkileyen faktörlerdir (Bergin, 1984; Carter, 1991; Mays ve Henriques, 2018). Dilmaç vd. (2008) bu etkinin oluşmasında değerlerin; kişilerin tutum, düşünce, yapıt ve davranışlarında birer kriter olarak kullanılmasının, toplumlarda bütün kavramların değerlere göre şekillenmesinin ve bu kavramların değerlere göre karşılaştırılmasının önemli olduğuna değinmişlerdir. Feather (1995) ise değerlerin, bireylerin kendileri için hiyerarşik olarak önem sırasına göre sıralandığına ve bireylerin kendilerinin merkezinde yer alan değerleri oldukça güçlü hissettiklerine değinmiştir. Değerlere sosyal, davranışsal ve bilişsel kuramlar açısından bakıldığında ise, değerlerin çevrede görülen davranışların model alınarak ve pekiştirilerek oluşturulabileceği veya bireylerin var olan değer yargılarını, tercihlerini yeni öğrendikleri ile düzenleyerek yeniden yapılandırabileceği düşünülmektedir (Dilmaç, 2007).

2.3.1 Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler insanların hayatında önemli bir kavramdır. Fakat her birey için bu kavram önceliklerine göre farklılaşmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmacılar bireylerde var olan değerleri araştırmış ve farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Kluckhohn ve Strodtbeck (1961)' in Değerler Oryantasyon Teorisi' nde bireylerin 4 temel soru başlığında yer alan 3 oryantasyondan seçtikleri oryantasyonların değerlerini yansıtacağını varsaymışlardır. Bu soru başlıklarını ve oryantasyonları şöyle açıklamışlardır (akt; Hills, 2002):

Tablo 2

Kluckhohn ve Strodtbeck (1961)' in Değerler Oryantasyon Teorisi

Soru	Oryantasyon	Tanım
Zaman	Geçmiş	Bireyler geçmişe odaklanır, gelenekleri ve inançları sürdürürler.
	Şimdi	Bireyler şimdiye odaklanır ve gelenekler ile inançları arasında uyumludurlar.
	Gelecek	Bireyler geleceğe odaklanır ve ileriye yönelik planlar yaparlar.
İnsanlık ve Doğal Çevre	Usta	Bireyler doğal çevreye karşı tamamen kontrol sağlamaya çalışırlar.
	Uyumlu	Bireyler doğal çevreye karşı denge sağlayarak kısmen kontrol sağlamaya çalışır
	İtaatkâr	Bireyler doğal çevreye karşı kontrol sağlamaya çalışmazlar ve doğal çevrenin gücü daha fazladır.
Diğer İnsanlarla İlişki	Hiyerarşik (Doğrudan Doğruya)	Bireyler hiyerarşik prensiplere önem gösterirler ve otoriteye saygıya önem verirler.
	Eşit (Tamamlayıcı)	Bireyler uzlaşmak için grupta eşitliğe önem verir.
	Bireysel	Bireyler gruptakilerden bağımsız hareket eder.
Davranış Nedeni	Var	Bireylerin motivasyonu içseldir. Gruptakiler tarafından belirlenmez.
	Var Olmakta	Bireylerin motivasyonu oluşturulur ve geliştirilir fakat diğerleri tarafından etkilenmez.
	Gerçekleştirme	Bireylerin motivasyonu dışsaldır. Gruptakilerin ve kendi değerlerinin birleşmesi ile oluşur.

Rokeach (1973) yaptığı çalışmada insanlarda var olan değerleri amaç ve araç değerler olmak üzere 2 ana başlıkta ele almıştır. Toplamda 36 değer yargısını ele alan

Rokeach (1973) bireylerin amaç değerlere ulaşmada araç değerleri kullandığına değinmiştir (akt; Yiğittir, 2012). Bu amaç ve araç değerler Tablo 3’ te gösterilmiştir.

Tablo 3

Rokeach (1973)’ in Değerleri Sınıflandırması

Amaç Değerler		Araç Değerler	
Başarma Hissi	Eşitlik	Bağımsızlık	Mantıklı
Rahat Bir Hayat	Güzellikler Dünyası	Cesaretli	Hayal Gücü Kuvvetli
İç Huzur	Heyecanlı Bir Hayat	Hırslı/İstekli	Yardımsever
Kurtuluş	Sosyal Tanınma	Affedici	Kabiliyetli
Öz Saygı	Aile Güvenliği	Öz Kontrol	Dürüst
Bilgelik/Hikmet	Gerçek Sevgi	Kibar	Sorumlu
Özgürlük	Zevk	Entelektüel	Sorumlu
Mutluluk	Ulusal Güvenlik	Neşeli	Sevgi Dolu/Sevecen
Gerçek Dostluk	Barış İçinde Bir Dünya	Ufku Geniş Olma	İtaatkâr

Hofstede (1980) ise bireylerin sahip oldukları değerleri 6 genel başlık altında toplamıştır (akt, Hills, 2002). Bu değerler; (a) güç, (b) kısa ve uzun dönem oryantasyonu, (c) kaçınma, (d) erkeklik/kadınlık, (e) belirsizlik ve (f) bireysellik değerleridir. Lickona (2001), Karakter Eğitimi üzerine yaptığı araştırmada bireylerde var olan değerleri 4 başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar içinde yer alan değerlerin toplumdaki her birey tarafından benimsenmesinin toplumlara katkı sağlayacağına değinmiştir. Bu değerler:

Bilgelik, bize ne zaman harekete geçeceğimizi, nasıl hareket edeceğimizi ve rakip değerleri nasıl entegre edeceğimizi söyler (örneğin, doğru olmak ve birinin duygularına yardım etmek). Bilgelik, yanlıştan yanlış, yanlışlıktan hakikat, fikirden hakikat, geçiciden ebedi gibi yaşamda temel ayrımları yapmamızı da sağlar.

Adalet, tüm kişilerarası değerleri (medeniyet, nezaket, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve hoşgörü) kapsar.

Metanet, sıkıntılarla başa çıkmamızı, acıya dayanmamızı, engelleri aşmamızı ve fedakârlık yapabilmemizi sağlar. Çocuklarımızın ve toplumumuzdaki yetişkinlerin birçoğunun etrafına bakarsanız, yaşamın kaçınılmaz sıkıntılarını ele almak için içsel gücü olmayan yumuşak ve kendine has bir karakter görüyoruz. Sabır, sebat, cesaret ve dayanıklılık, metanetin tüm yönleridir.

Ölçülülük, kendimizi yönetebilme yeteneği ile ilişkili değerdir. Öfkemizi kontrol etmemize, iştahımızı ve tutkularımızı düzenlememize ve ölçülü olarak meşru zevkleri takip etmemize olanak tanıyor. Ölçülülük, hayır demenin, cazibeye karşı koymanın ve daha yüksek ve uzak hedeflerin hizmetinde memnuniyet vermeyi geciktirme gücüdür. Ölçülülük bize ya arzularımızı yönetiriz ya da arzularımız bizi yönetir uyarısında bulunur.

Dilmaç (2007) ise yaptığı araştırmada diğer araştırmacılardan farklı olarak çalışma grubunu ergenler ile oluşturmuş ve 6 temel değerden bahsetmiştir. Bu değerler; (a) dürüstlük, (b) sorumluluk, (c) dostluk / arkadaşlık, (d) hoşgörü, (e) saygı ve (f) barışçı olma değerleridir. Ayrıca, Dilmaç (2007) bu değerlerin yoksunluğunun ergenlerde eksiklik, boşluk, ahlaksızlık, umutsuzluk gibi duygu ve durumlara yol açacağına değinmiştir.

Schwartz (2012) ise insanlarda var olan 10 temel değeri açıklamış ve bu değerlerin kapsadığı alt değerleri açıklamıştır. Bu değerler Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4

Schwartz (2012)' in Değerleri Sınıflandırması

Değer	Tanım ve Alt Değerler
Uyarım (Dürtü)	Yenilik, heyecan ve hayata karşı meydan okuma amaçları söz konusudur. Uyarım değeri organizmanın pozitif ideal birey olarak devam etme ihtiyacından gelmektedir.
Başarı	Sosyal standartlara göre kişinin yeteneklerini göstermedeki kişisel başarıları söz konusudur. Grup ve bireylerin sosyal kabulü sağlamaları için gerekmektedir.
Uyum	Sosyal kuralları ihmal eden davranışlardan, başkalarına zarar vermekten ve bu hareketlere eğilimli olmaktan kaçınmak söz konusudur.
Kendini Yönetme	Düşüncelerin, seçimlerin ve davranışların bağımsız olması durumudur. Özgürlük, kendi amaçlarını seçmek, yaratıcılık ve bağımsızlık gibi değerleri kapsar.
Güç	Sosyal statü ve prestij, insanları kontrol etme düşüncesi. Güç değeri bireylerin baskın olma ve kontrol etme ihtiyacının dönüşmesi ile oluşur.
Hayırseverlik	Sıklıkla görüşülen kişilerin yardıma muhtaç olduğu durumları gözlemleyerek yardımda bulunma değeridir. Doğru arkadaşlık, yardımseverlik, sorumluluk, sevgi, dürüstlük ve sadık olma gibi alt değerleri içerir.
Güvenlik	Kişinin ya da toplumun ilişkilerinin ahengi ve devamlılığıdır. Ulusal güvenlik, sosyal sınır ve aile güvenliği alt değerlerini kapsamaktadır.
Hazcılık	Bireyin duyumsal doyumunu veya hazzı ile ilişkilidir. Zevkine düşkün olma ve hayattan zevk alma alt değerlerini içerir.
Başarı	Doğanın ve bütün insanların iyiliğini koruma, anlama, takdir etme ve tolerans tanınması ile ilgili değeridir. Doğayla birleşme, sosyal adalet, eşitlik güzel ve barış içinde bir dünya, çevreyi koruma, bilgelik gibi alt değerleri içerir.
Gelenek	Din veya kültür adetlerini kabul etme, saygı duyma, taahhüt etme durumudur. Mütevazı olmak, hayatta olanları kabul etme, geleneklere saygı duyma.

Dilmaç vd. (2014) ise yaptıkları çalışmada Türk toplumundaki bireylerin 9 temel değerini incelemiş ve bu değerlerin alt değerlerini açıklamışlardır. Bu değerler:

Tablo 5

Dilmaç vd. (2014) ' nin Değerleri Sınıflandırması

Temel Değerler	Alt Değerler
Materyalistik Değerler	Mal, mülk, para gibi maddi değerleri içerir.
Maneviyat	Dini inanış ve ibadet ile ilgili ideolojik değerleri içerir.
Kariyer Değerleri	Kariyer gelişimi üzerine etkili olan eğitim, şöhret, itibar mesleki gelişim ve kalite değerleri içerir.
Fütüvvet	Cesaretli olma ve cömert olma değerlerini içerir.
Entelektüel Değerler	Çalışma, kişisel gelişim, beden ve ruh sağlığına özen, okuma kendine bir şeyler katma gibi değerleri içerir.
Özgürlük	Bağımsızlık, kendi kararları doğrultusunda hareket etmek, kimseye bağlı kalmamak, emek gibi değerleri içerir.
İnsan Onuru	Şeref, onur, namus gibi alt değerleri içerir.
Toplumsal Değerler	Yardımseverlik, saygı, tevazu, toplumsal huzur, nezaket gibi alt değerleri içerir.
Romantik Değerler	Aşk, sevgi, sevgili üzerine değerleri içerir.

2.3.2 Değerlere Yönelik Araştırma Bulguları

Roccas vd. (2002) psikoloji öğrencileri ile yaptıkları çalışmada katılımcıların kişilik özellikleri ile değerleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin değerlerinin davranışlarına olan etkisinin, kişilik özelliklerinin davranışlarına olan etkisinden daha fazla düzeyde bilişsel kontrole bağlı olduğu görülmüştür.

Üniversite kültüründe yer alan değerleri tespit etmeye yönelik araştırma yapan Erdem (2003), 227 katılımcıya bir üniversite kültüründe olması gereken değerleri

sormuştur. Katılımcılar bir üniversite kültüründe olması gereken değerleri bilimsellik, eğitimde niteliğe önem verme ve öncülük başlıkları altında açıklamışlardır.

2011 yılında, Dilmaç vd. 2011 ortaöğretim öğrencilerinin işlevsel olmayan tutumları ile insani değerleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara mükemmeliyetçi, onaylanma ihtiyacı, bağımsız ve geçici tutumlarının insani değerlerin alt boyutları ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Dilmaç ve Ekşi (2012) yaptıkları araştırmada 422 öğretmennin sahip oldukları değerleri ile özgeci davranışları arasındaki ilişkiden mesleki benlik saygılarının etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin sahip oldukları değerleri ve özgeci davranışları arasında mesleki benlik saygılarının etkisinin olduğu görülmüştür.

2013 yılında, Yıldız vd. öğretmen adaylarının değerleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik araştırma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların benlik saygılarının sırasıyla; yardımseverlik, öz denetim, güvenlik, başarı, uyum, evrensellik, hazcılık ve güç yardımseverlik değerleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Öte yandan, araştırmanın sonuçlarında öğretmen adaylarının geleneksellik ve uyarılma değerleri ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Oğuz (2012) farklı bölümlerde eğitim gören 434 öğretmen adayının değerlere ve değerler eğitime yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların yardımseverlik, evrenselcilik ve güvenlik gibi değerlere önem verdikleri görülmüştür. Adaylara bu değerlerin nasıl aktarılacağı sorulduğunda ise, genel olarak model alma, program ve yaşantılardan yararlanma gibi başlıkları açıkladıkları görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları değerleri, psikolojik iyi oluşları ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek isteyen Bulut ve Dilmaç (2018), 747 üniversite öğrencisi ile bir araştırma yürütmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre değer düzeyi yüksek olan katılımcıların psikolojik iyi oluşlarının ve mutluluk düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının değerlere ve değerler eğitimine yönelik görüşlerini inceleyen bir başka araştırmada ise (Kamer ve Şahin, 2020), öğretmen adaylarının sahip oldukları değerlere göre öğrencilere yaklaşım tarzı benimsedikleri görülmüştür. Araştırmada adayların değerlerinin farklı yaşantılardan etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adayları öğretmenlik eğitimleri sürecinde değerler eğitimine önem verilmesi gerektiğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Üniversite öğrencilerinin değerleri, parasosyal etkileşim düzeyleri ile bilişsel ve davranışsal ilişki düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Teke vd. (2021), katılımcıların parasosyal etkileşim düzeylerinin, değerini ve bilişsel ve davranışsal ilişki değişkenini pozitif yönlü yordadığı bulunmuştur, bilişsel ve davranışsal ilişki değişkeninin ise değer değişkenini negatif yönlü yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada parasosyal etkileşim ve değerler arasındaki ilişkide bilişsel ve davranışsal ilişkinin aracı bir role sahip olduğu görülmüştür.

Grosz vd. (2021) 9723 katılımcı ile gerçekleştirdikleri araştırmada bireylerin değişime açık değerleri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi uzun süreli aralıklarla incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların değişime açık değerlerinin öznel iyi oluşlarını, öznel iyi oluşlarının ise değişime açık değerlerini etkilediği görülmüştür.

2.3.3 Değerlerin Psikolojik Danışmada Önemi

Titiz ve nesnel bir bilimsel yöntemi taahhüt eden psikoloji araştırmacıları, psikolojik danışmanlıkta değerlerin rolünü büyük ölçüde görmezden gelmeye çalışsa da (Anderson, 1990), geçmişten günümüze kadar yapılan birçok araştırmada psikolojik danışmanlık mesleğinin değerlere ilişkin birçok olguyu bir araya getirdiği için psikolojik danışma sürecinde önemli bir yapı olduğu açıklanmıştır (Cook, 1966; Gunawan vd., 2019; Nelson vd., 2011; Rokeach ve Regan 1980). Psikolojik danışmanların değerleri danışma sürecinin kalitesini artırmaktadır (Haryati, 2018). Crethar ve Winterowd (2012), yaptıkları araştırmada toplum tarafından önemi yitirilmiş danışanlar ile çalışan psikolojik danışmanların sahip oldukları değerlerinin danışma sürecinde ön plana çıktığı sonucuna ulaşmışlardır. Literatür incelendiğinde, psikolojik danışman adaylarının değerlerine yönelik eğitim verilmesinin becerilerini, niteliklerini, profesyonel danışmanlık yapma yeterliliklerini ve alternatif bakış açısı kazanmalarını geliştirdiği görülmüştür (Blount vd., 2018; Giordano vd., 2018; Packard, 2009; Rose vd., 2019). Bu yüzden, psikolojik

danışman adaylarının değerlerine yönelik araştırmalar yapılarak değerlerin psikolojik danışma sürecine ne düzeyde katkıda bulunduğunu belirleme konusunda faydalı olabileceği düşünölmektedir (Bergin, 1984; Lichtenberg vd., 2018). Ayrıca, yapılan araştırmalarda psikolojik danışman adaylarının değerlerine yönelik araştırmalar yapmanın adaylara gerekli değerlerin aktarılmasına ve böylece psikolojik danışmanlık mesleğine katkıda bulunabileceğine değinilmiştir (Hondercih vd., 2019; Rose vd., 2019; Snow ve Field, 2020).

Bishop (1992) yaptığı araştırmada psikolojik danışmanların değerlerini yeterli düzeyde bulmayan danışanların psikolojik danışmanlık sürecinin sonuçlarına yönelik algılarının düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Psikolojik danışmanların değerlerinin yüksek olması psikolojik iyi oluşlarını geliştirmektedir ve bunun sonucunda ise psikolojik danışmanlar danışma sürecini daha etkili yönetebilmektedirler (Holmes, 1996). Kim vd. (2002)' ne göre psikolojik danışmanların değerleri psikolojik danışma sürecinin işleyişini ve hedeflerini etkileyen önemli bir etkidir. Scheel vd. (2018) psikolojik danışmanlık mesleğinin köklü değerlere sahip olduğunu ve psikolojik danışmanlık eğitiminde psikolojik danışman adaylarının psikolojik uygulama ve araştırmalarını destekleyerek bu değerlerinin artabileceğine değinmişlerdir. Bu yüzden psikolojik danışmanların değerlerini açıklamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Kelly Jr (1995) psikolojik danışmanların değerlerini (a) evrensel değerler, (b) ruh sağlığı değerleri, (c) bireysel-toplumsal değerler ve (d) dinsel-ruhsal değerler, şeklinde tanımlamıştır. Bergin (1984) yaptığı araştırmada psikolojik danışmanların değerlerinin danışma sürecine saklı olduğu için danışanın değişimini yönlendirmek ve danışma sürecini değerlendirebilmek için bu değerlerin açıklanması gerektiğini belirtmiştir. Bergin (1984) yaptığı çalışmada etkili bir psikolojik danışmanda olması gereken değerleri şöyle açıklamıştır:

a-) Özgürlük, psikolojik danışmanın alternatif tercihlerini ve seçim noktalarında iyi hareket etme kapasitesini geliştirerek seçim özgürlüğü sağlaması ile ilişkili değerleridir.

b-) Sorumluluk, psikolojik danışmanın eylemleri ve bunların kendisi ve başkaları üzerindeki etkileri için aldığı kişisel sorumluluk ile ilişkilidir.

c-) Öz kontrol, psikolojik danışmanın ideallerine veya hedeflerine ulaşmak veya bunlarla uyumlu bir şekilde yaşamak için özdenetim ve öz disiplin değerlerini içermektedir.

d-) Sevgi ve yakın ilişkiler, psikolojik danışmanın sevgi verme kapasitesi ve insanlarla etkili ilişkiler kurabilme becerileri ile ilişkili değerleridir.

e-) Güven, psikolojik danışmanın dürüst, özgün ve açık olma özellikleri ile ilgili değerleridir.

ACA (2014) ise psikolojik danışman değerlerini (a) özerklik, (b) adalet, (c) yardımseverlik (iyilik), (d) zarar vermeme, (e) sadakat ve (f) doğruluk başlıkları altında ele almış ve bu değerleri şöyle açıklamıştır (akt; Kimball, 2018);

a-) Özerklik, psikolojik danışmanların kararlarının, sosyal sistemleri bağlamında kendilerini nasıl etkileyebileceğini anlayabilmeleri kendi sorumluluğuna bağlıdır. Psikolojik danışmanlar, yetkinlikten yoksun bireylere karşı kendilerine veya başkalarına zarar verebilecek kararlara göre hareket etmekten kaçınma yükümlülüğüne sahiptir.

b-) Adalet, bu değer, tüm danışanlara eşit muamele edilmesinden ziyade tüm danışanlara eşit düzeyde gerekli hizmetlerin verilmesi olarak tanımlanmıştır.

c-) Yardımseverlik (iyilik), psikolojik danışmanın, danışanın iyiliğine odaklanma ve mümkün oldukça zarar vermekten kaçınma değeridir.

d-) Zarar vermeme, bu temel değer insanlara yardım veren çoğu yardımcı meslekte ortak bir kavramdır. Zarar vermeme değeri, yalnızca kasıtlı olarak verilebilecek zararlı davranışlardan değil, aynı zamanda başkalarına zarar verme riski taşıyan davranışlardan da kaçınmayı içerir.

e-) Sadakat, psikolojik danışmanın güvenilirliği, sadakati ve gerekli taahhütlere uymayı içeren değerleridir.

f-) Doğruluk, psikolojik danışmanların danışanlarına karşı dürüst olması ile ilişkili değerleridir.

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkileri saptamak ve neden-sonuç ile ilgili ipuçlarına ulaşmak amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2018).

3.2 Araştırmanın Çalışma Evreni ve Grubu

Araştırmanın çalışma evreni Türkiye’de eğitim gören psikolojik danışman adaylarından oluşmaktadır. Araştırmaya evrenden uygun/kazara örnekleme yöntemi ile seçilen 451 (%86.1) kadın ve 73 (%13.9) erkek katılmıştır. 73 katılımcı (%13.9) 1. sınıf, 87 katılımcı (%16.6) 2. Sınıf, 179 katılımcı (%34.2) 3. sınıf ve 185 katılımcı (35.3) 4. sınıftır. Ayrıca araştırmaya not ortalaması 1.00-1.99 (30-53.33) arasında olan 1 kişi (%0.2), 2.00- 2.50 (53.34-65) arasında olan 16 kişi (%3.1), 2.51-3.00 (65.01-76.66) arasında olan 79 kişi (%15.1), 3.01- 3.50 (76.67- 88.33) arasında olan 298 kişi (%56.9) ve 3.51-4.00 (88.34 -100) arasında olan 130 kişi (%24.8) katılmıştır (bkz. Tablo 6).

Tablo 6

Katılımcıların Karakteristik Özellikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Cinsiyet		
Kadın	451	86.1
Erkek	73	13.9
Sınıf düzeyi		
1. Sınıf	73	13.9
2. Sınıf	87	16.6
3. Sınıf	179	34.2
4. Sınıf	185	35.3
Akademik not ortalaması		
1.00-1.99 (30-53.33)	1	0.2
2.00-2.50 (53.34-65)	16	3.1
2.51-3.00 (65.01-76.66)	79	15.1
3.01-3.50 (76.67-88.33)	298	56.9
3.51-3.00 (88.34-100)	130	24.8
Toplam	524	100

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen ve çalışma grubunun niteliklerini (cinsiyetini, sınıf düzeyini, genel not ortalamasını) belirlemek için kısa sorulardan oluşan bir formdur.

3.3.2.Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği (EPNİDÖ): Bu ölçek İkiz ve Totan (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 26 maddeden ve 6 alt boyuttan (esneklik, destek, iyi niyet, öz farkındalık, entelektüel yeterlik ve enerji olmak) oluşmaktadır. Ölçek 5’li Likert tipi puanlamaya sahiptir [(1) ‘beni hiç tanımlamıyor’, (2) ‘beni nitelemiyor’, (3) ‘beni kısmen niteliyor’, (4) ‘beni niteliyor’ ve (5) ‘beni tamamen niteliyor’]. Ölçekten alınabilecek toplam puan 26 ile 130 arasında değişmektedir. Toplam puan arttıkça bireylerin psikolojik danışmanlık konusunda etkili olduğuna yönelik algısı da artmaktadır. DFA sonucunda ölçeğin uyum iyiliği değerlerinin

yeterli olduğu görülmüştür ($\chi^2= 670,99$, $df= 271$, $\chi^2/df= 2,48$, $RMSEA= ,057$, $NFI= ,93$, $CFI= ,93$, $IFI= ,94$, $RFI=,92$, $GFI= ,90$). Maddelerin bağlı olduğu faktörleri açıklama düzeylerine bakıldığında .38- .81 arasında değerlere sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayıları esneklik faktöründe .70, destekleyici olmak faktöründe .78, iyi niyet faktöründe .63, öz farkındalık faktöründe .79, entelektüel yeterlik faktöründe .80, enerji faktöründe .73 ve ölçeğin toplamında ise .90 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ): Bu ölçek Larson vd. (1992) tarafından psikolojik danışmanların öz-yeterliliğini ölçmeye yönelik geliştirilmiş olan Counseling Self-Estimate Inventory (COSE)' nin Gençdoğan ve Özpolat (2007) tarafından Türkçe' ye uyarlanarak psikolojik danışmanların kendi danışma becerilerini değerlendirdikleri halidir. Ölçeğin Türkçe formu, psikolojik danışmanların algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini ölçtüğü için araştırmanın sonraki kısımlarında bu değişken psikolojik danışman adaylarının algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri şeklinde açıklanmıştır. 37 maddeden oluşan DBÖ, 6'lı Likert tipi derecelendirmeye sahiptir [(1) 'kesinlikle katılmıyorum', (2), 'katılmıyorum', (3) 'kısmen katılmıyorum', (4) 'kısmen katılıyorum', (5) 'katılıyorum' ve (6) 'kesinlikle katılıyorum']. Ölçekten alınabilecek toplam puan 37 ile 222 arasında değişmektedir. DBÖ, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, temel terapötik iletişim becerileri, psikolojik danışma sürecini yönetebilme, psikolojik danışma sürecinde nötr olabilme ve analitik beceriler olmak üzere 5 alt boyuta sahiptir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda alt boyutların toplam varyansın %45' ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin dil geçerliliğine yönelik yapılan çalışmada ölçeğin Türkçe ve İngilizce olan iki farklı formlarından alınan puanların korelasyon değerlerinin .32 ve .92 arasında bir değer aldığı bulunmuştur. Ayrıca DBÖ' nün benzer ölçekler geçerliliğini belirlemek için yapılan çalışmada aynı katılımcılara DBÖ ve İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) uygulanmıştır. Katılımcıların DBÖ' den ve İBÖ' den aldıkları puanlar arasındaki korelasyon değeri .45 olarak bulunmuştur ($p < .05$). Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili yapılan çalışmada Cronbach α iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Değerler Ölçeği (DÖ): Dilmaç vd. (2014) tarafından geliştirilen bu ölçek kişinin yaşamındaki yeri ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığı değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek 10'lu likert tipi derecelendirmeye sahiptir ve her madde 0'dan 9'a kadar değer almaktadır. Ölçek 39 maddeden oluşmakta ve

ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ve 351 arasında değişmektedir. DÖ, kariyer değerleri, materyalistik değerler, entelektüel değerler, toplumsal değerler, fütüvvet, insan onuru, maneviyat, romantik değerler ve özgürlük olmak üzere 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Faktörler toplam varyansın %64.74' ünü açıklamaktadır. Faktörlerin Cronbach α iç tutarlılık katsayıları kariyer değerleri için .80, materyalistik değerler için .78, entelektüel değerler için .78, toplumsal değerler için .90, fütüvvet değerleri için .63, insan onuru değerleri için .61, maneviyat değerleri için .81, romantik değerler için .66 ve özgürlük değeri için .65 olarak bulunmuştur.

3.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

İlk olarak araştırmada kullanılacak olan kişisel bilgi formu ve ölçekler online olarak tek bir form haline getirilmiştir. Daha sonra yeterli düzeyde katılımcıya ulaşabilmek için araştırma linki sosyal ağlar üzerinden (WhatsApp, LinkedIn vs.) psikolojik danışman adaylarına paylaşılmıştır. Veriler ilk olarak Excel dosyasında toplandıktan sonra istatistiksel analizleri incelemek için SPSS Statistic 25 paket programına aktarılmıştır. Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri ve sahip oldukları değerleri arasındaki doğrudan ve dolaylı etkileri belirlemek amacıyla SPSS AMOS 21 paket programı kullanılarak Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) oluşturulmuştur. YEM bir kuramsal modeli test etmek için ölçülen ve gizil değişkenler arasındaki karşılıklı ve nedensel ilişkileri ortaya koyan bir yöntemdir (Sümer, 2000). YEM' in kuramsal bir modeli test ederken alternatif model önerilerinde bulunması ve modelin ölçüm hatalarının giderilerek daha uyumlu olması için model üzerinde modifikasyonlar önermesinden dolayı; psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerlerinin ve etkili psikolojik danışman niteliklerinin danışma becerilerini ne düzeyde yordadığını anlamak ve adayların sahip oldukları değerleri ile danışma becerileri arasındaki ilişkide niteliklerinin aracı rolünü belirlemek için bu araştırmada YEM kullanılmıştır. Ayrıca modelin çoklu korelasyon kat sayısını hesaplama ve bootstrapping yöntemi SPSS AMOS 21 programı kullanılarak yapılmıştır.

Oluşan modelin uyum iyiliği değerlerini hesaplamak için Maksimum Olabilirlik Kestirim Yöntemi kullanılmıştır. Bu kestirim yönteminin varsayımlarında yer alan verilerin normal dağılımını test etmek için değişkenlerin Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerleri hesaplanmıştır. Bu değerlerin ± 2 arasında olması verilerin

normal dağıldığı anlamına gelmektedir (George ve Mallery, 2020). Modelin uyum iyiliği değerleri için ise chi-square/degrees of freedom değeri (χ^2/df), Goodness of Fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Normed Fit Index (NFI), Tucker – Lewis Fit Index (TLI), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) ve Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) değerleri incelenecektir. Bu değerler için GFI, CFI, NFI ve TLI ≥ 0.90 , RMSEA ≤ 0.08 ve SRMR ≤ 0.05 olması modelin iyi uyuma sahip olduğunu göstergesidir (Kline, 2005; Schumacker ve Lomax, 2010; Thakkar, 2020).

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

4.1 İstatistiksel Analizler

İlk olarak ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach a güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. EPNİDÖ, DBÖ ve DÖ' nün Cronbach a güvenilirlik katsayıları sırasıyla .91, .90 ve .90 olarak bulunmuştur. Değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler incelendiğinde, psikolojik danışman adaylarının değerleri ve etkili psikolojik danışman nitelikleri arasında ($r = .29, p < .01$), sahip oldukları değerleri ve algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında ($r = .20, p < .01$) ve etkili psikolojik danışman nitelikleri ve algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında ($r = .57, p < .01$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (bkz. Tablo 7).

Tablo 7

İstatistiksel Analizler

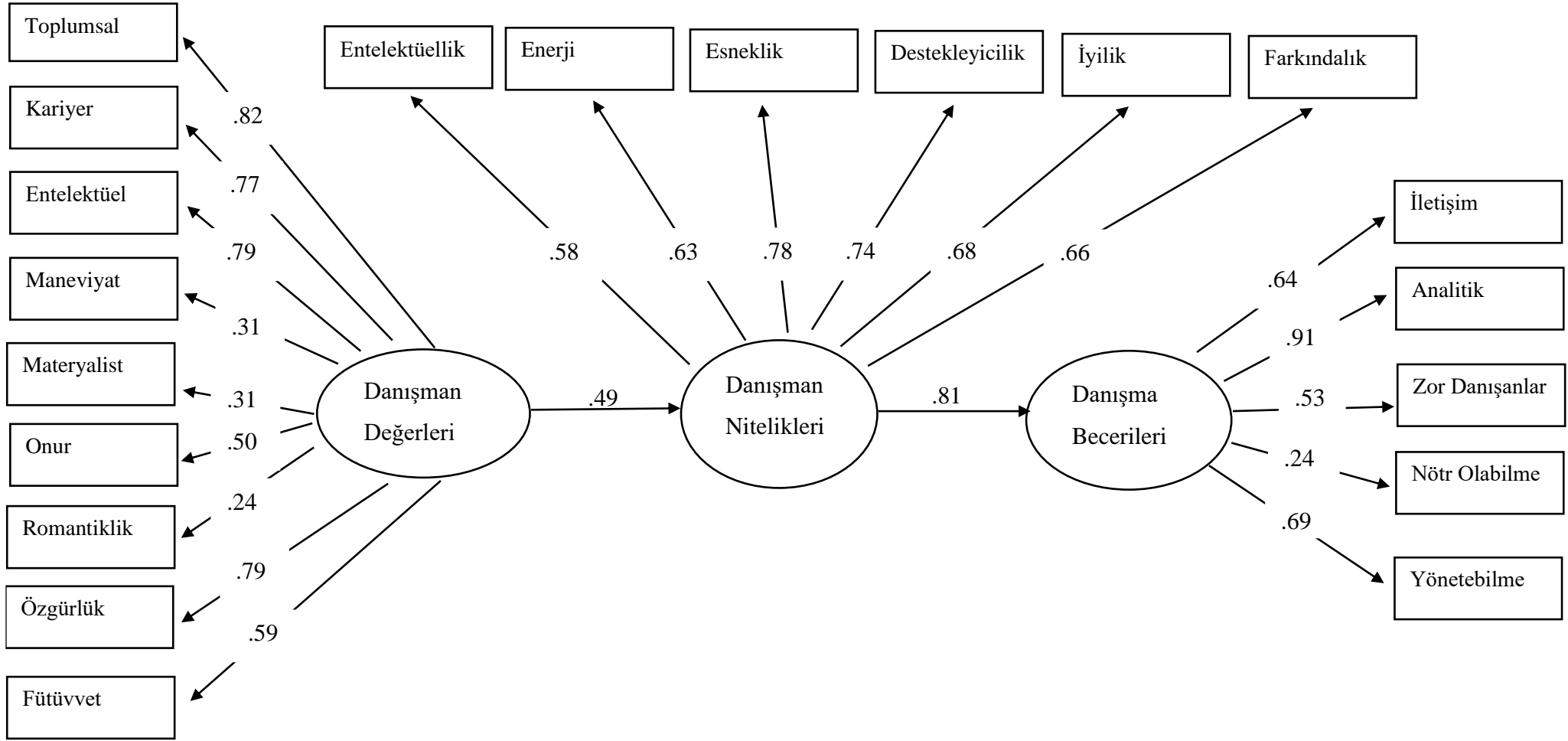
	a	M	SD	Çarpıklık	Basıklık	1	2	3
DÖ	.91	298.62	26.99	-0.90	1.71	1	.29**	.20**
EPNİDÖ	.90	109.46	12.08	-0.74	0.78		1	.57**
DBÖ	.90	154.90	21.57	0.02	-0.31			1

** $p < .01$ ve DÖ (Değerler Ölçeği), EPNİDÖ (Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği) ve DBÖ (Danışma Beceri Ölçeği).

4.2 Yapısal Model

Yapısal model 3 gizil değişkenden (değerler, nitelikler ve beceriler) ve 20 gözlemlenebilen değişkenden (değerlerin 9 alt boyutu, niteliklerin 6 alt boyutu ve becerilerin 5 alt boyutu) oluşmaktadır. Yapısal model sonucuna göre $\chi^2/df = 6.73$, GFI = 0.82, CFI = 0.78, NFI = 0.76, TLI = 0.76, RMSEA = 0.10 ve SRMR = 0.08 olarak bulunmuştur. Yapısal model, araştırmanın örneklem büyüklüğüne ve gözlemlenebilen değişkenlerin sayısının fazla olmasına bağlı olarak modifikasyon önerilerinde bulunmuştur (Collier, 2020). Modelin daha uygun, pratik ve kabul edilebilir uyum düzeyine ulaşabilmesi için (Hutchinson, 2010; MacCallum vd., 1992; Schumacker ve Lomax, 2010), her değişkenin kendi alt boyutları arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Danışman Değerleri için Toplumsal Değerler ile Materyalist Değerler, Toplumsal

Değerler ile Kariyer Değerleri, Kariyer Değerleri ile Materyalist Değerler, Maneviyat ile İnsan Onuru Değerleri ve Materyalist Değerler ile Romantiklik Değerler alt boyutlarının hata terimleri arasında; Danışman Nitelikleri için; Entelektüellik ile Farkındalık, Entelektüellik ile Esneklik ve Enerji ile Destekleyicilik alt boyutlarının hata terimleri arasında; Danışma Becerileri için ise İletişim Becerileri ile Zor Danışanlar, İletişim Becerileri ile Nötr Olabilme, Analitik Beceriler ile Nötr Olabilme, Analitik Beceriler ile Zor Danışanlar ve Zor Danışanlar ve Nötr Olabilme alt boyutlarının hata terimleri arasında karşılıklı ilişkiler oluşturulmuştur. Yapılan bu modifikasyonlar sonucunda $\chi^2/df = 3.10$, GFI = 0.92, CFI = 0.93, NFI = 0.90, TLI = 0.91, RMSEA = 0.06 ve SRMR = 0.05 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre modelin kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu söylenebilir (Kline, 2005; Schumacker ve Lomax, 2010; Thakkar, 2020). Modelde oluşturulan bütün yollar $p < .001$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (bkz. Şekil 1). Ayrıca, çoklu kareler korelasyon kat sayısı (R^2), psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerlerinin ve etkili psikolojik danışman niteliklerinin toplam varyansın yaklaşık %44' ünü açıkladığını göstermiştir.

Şekil 1. Yapısal modele ilişkin yol analizi. Bu model, toplam varyansın yaklaşık %44' ünü açıklamaktadır.

Tablo 8

Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Yol	Standart β	SE	Kritik Değer
DD → DN	.49	.02	9.23***
DN → DB	.81	.14	9.51***
DD → DN → DB	.40	-	-

*** $p < .001$, DD (Danışman Değerleri), DN (Danışman Nitelikleri), DB (Danışma Becerileri)

Şekil 1 ve Tablo 8 incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerlerinin, etkili psikolojik danışman niteliklerini doğrudan ve anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Danışman adaylarının genel değerlerinin danışman niteliklerine doğrudan etki değeri $t = 9.23$ ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Ayrıca değişkenler arasındaki bağlantı katsayı değeri $\beta = .49$ ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır.

Şekil 1 ve Tablo 8' e bakıldığında psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini doğrudan ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerine doğrudan etki değeri $t = 9.51$ ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır. Danışman nitelikleri ve danışman becerileri arasındaki bağlantı katsayı değeri $\beta = .81$ ($p < .001$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 1 ve Tablo 8' de yer alan bulgular incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerlerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini, etkili psikolojik danışman nitelikleri üzerinden dolaylı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolü ile genel değerlerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerine dolaylı etki bağlantı katsayısı $\beta = .40$ olduğu görülmüştür.

Bu aracı rolün anlamlılığını test etmek ve modelde yer alan doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlılık değerini (p) desteklemek için bootstrapping yöntemi uygulanmıştır. Örneklemden seçilen 5.000 küçük örneklem üzerinden %95 güven aralıkları (GA) oluşturulan bu yöntemde modeldeki yolların anlamlılıkları incelenmektedir. Yolların GA' nın alt ve üst sınırları Tablo 9' da gösterilmiştir.

Tablo 9

Modelin bootstrapping sonuçları

Yol	Standart β	%95 GA Alt Sınır	%95 GA Üst Sınır
DD → DN	.49	.40	.59
DN → DB	.81	.76	.86
DD → DN → DB	.40	.32	.48

DD (Danışman Değerleri), DN (Danışman Nitelikleri), DB (Danışma Becerileri)

Bootstrapping yönteminde GA arasında sıfırın yer almaması bu etkinin anlamlı olduğunun göstergesidir (Cheung ve Lau, 2008). Tablo 9 incelendiğinde doğrudan ve dolaylı etkilerin %95 GA alt ve üst sınırları arasında sıfır değerinin olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin, sahip oldukları genel değerleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir role sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca oluşturulan GA' nın Şekil 1 ve Tablo 8'de yer alan sonuçları desteklediği görülmüştür.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar açıklanmıştır. Ayrıca, konu ile ilgili daha önce yapılan araştırmalar incelenerek araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Son olarak gelecek araştırmacı ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

5.1 Tartışma

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri ve sahip oldukları genel değerleri incelenmiştir. Test edilen yapısal modele göre psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri ile psikolojik danışma becerileri arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı bir role sahip olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerleri ile etkili psikolojik danışman nitelikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapısal model incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerlerinin etkili psikolojik danışman niteliklerini etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde ise bu çalışmadan elde edilen sonuç ile benzer şekilde psikolojik danışman adaylarının değerlerinin, etkili psikolojik danışman niteliklerini artırdığı görülmüştür (Cashwell ve Watts, 2010; Kimball, 2018; Kim ve Atkinson, 2002; Lichtenberg vd., 2018; Zummy vd., 2019). Steffire vd. (1962) yaptıkları çalışmada psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri ile sahip oldukları değerleri arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kim vd. (2002)' nin yaptıkları çalışmada ise psikolojik danışman adaylarının değerlerinin kendilerine yönelik algıladıkları psikolojik danışman niteliklerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Haryati (2018) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların değerlerinin onları daha nitelikli yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Scheel vd. (2018) ise psikolojik danışman adaylarının değerlerinin artması sonucu niteliklerinin artacağı ve buna bağlı olarak danışanları daha geniş bir bakış açısı ile görebileceğini açıklamışlardır.

Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini etkilediği görülmüştür. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Daha önce yapılan araştırmalarda da benzer şekilde psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğuna değinilmiştir (Buyruk Genç ve Yüksel şahin, 2020; İkiz ve Asici, 2017; Jennings ve Skovholt, 1999; Kim vd., 2002; Stoltenberg, 1981; Usman ve Math, 2020). P´erez-Rosas vd. (2019) psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin konuşma, dinleme ve diğer mikro becerilerini geliştirdiğine değinmişlerdir. Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışma nitelikleri ile psikolojik danışma becerilerinin uyum içerisinde olduğu ve birbirlerinden etkilendiği görülmüştür (Setiyowati, 2017; Zummy vd., 2019). Wittmer ve Wehr (1972) yaptıkları araştırmada kendilerine yönelik algıladıkları etkili psikolojik danışma nitelikleri düşük olan psikolojik danışman adaylarının, kendilerine yönelik algıladıkları psikolojik danışma becerilerine ait algılarının da düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışma becerilerine etkisinin psikolojik danışma sürecinin başarısını da etkilediği görülmüştür (Rowe vd., 1975).

Psikolojik danışman adaylarının değerleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapısal modelde psikolojik danışman adaylarının değerlerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini etkili psikolojik danışman nitelikleri üzerinden dolaylı olarak etkilediği görülmüştür. Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde psikolojik danışman adaylarının değerlerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini etkileyen önemli bir etken olduğu görülmüştür (Bakioglu ve Türküm, 2020; etin vd., 2018; Holmes, 1996; Kim vd., 2002; Kim ve Atkinson, 2002; Scheel vd., 2018; Volungis ve Goodman, 2017). Kim vd. (2001) yaptıkları araştırmada psikolojik danışman adaylarının değerleri danışma sürecinde kullandığı teknik ve becerilerini önemli derecede etkilediğine değinmişlerdir. Bergin (1980) yaptığı araştırmada psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri ile psikolojik danışma becerilerini birlikte kullanarak danışma sürecindeki başarısını artırdığını açıklamıştır. Bishop (1992) ise psikolojik danışman adaylarının değerleri danışmanların dirençlerine karşı müdahalede kullanılan becerilerde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri psikolojik danışma becerilerini geliştirerek danışma sürecini derinleştirmesine katkıda bulunmaktadır (Kim vd., 2005). Benzer şekilde Snow ve Field (2020) yaptıkları araştırmada sahip oldukları değer düzeyleri düşük olan

psikolojik danışman adaylarının daha düşük danışma becerilerine sahip olduklarını ve buna bağlı olarak danışma sürecindeki etkililiklerinin azaldığını görmüşlerdir.

Kişilerin niteliklerinin sahip oldukları değerleri ile bir bütünlük sağlayarak (Schwartz, 1992) davranış biçimlerini etkilemesinden dolayı (Yıldız ve Dilmaç, 2012), sahip olunan değerlerin davranış seçiminde etkin bir role sahip olduğu (Schwartz, 2006) söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuca göre psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolünün etkisinin olduğu görülmüştür. Bu ilişkinin oluşmasında psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerlerinin inançsal bir yapı şeklinde ilk olarak niteliklerini etkilemesi sonucunda adayların davranış biçimi olan becerilerinin etkilendiği tahmin edilmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre adayların sahip oldukları genel değerleri, etkili psikolojik danışman niteliklerini ve algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini önemli düzeyde etkilemektedir. Bu yüzden psikolojik danışman adaylarının değerleri psikolojik danışma süreci için oldukça önemlidir (Bergin, 1980; Beutler, 1979). Psikolojik danışmanlık eğitiminde, danışman adaylarının algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini artırmak ve etkili psikolojik danışman niteliklerini geliştirmek için psikolojik danışmanlara doğru değerlerin aktarılması gerekmektedir (Brown vd., 2020; Haryati, 2018; Kimball 2018). Bunun için psikolojik danışman adaylarına verilen değerler eğitimi dersi kapsamı dışında; adaylara verilen ödevlerde, eğitim sürecinde örnek olarak incelenecek vakaların seçiminde ve grup halinde yaptıkları etkinliklerde adaylara değerler eğitiminin verilmesi oldukça önemlidir.

5.2 Sonuç

1. Psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerleri ile etkili psikolojik danışman nitelikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerleri etkili psikolojik danışman niteliklerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.
2. Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları genel değerleri ile algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları değerlerinin psikolojik danışma becerilerine etkisinde, etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı bir role sahip olduğu görülmüştür.

5.3 Öneriler

Öneriler kısmı gelecek araştırmacılara ve uygulayıcılara olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

5.3.1 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Literatürde yapılmış araştırmalar ve bu araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, psikolojik danışmanlık mesleği için değerler önemli bir kavramdır. Psikolojik danışmanlık eğitiminde değerlere yönelik eğitimlerin artırılması psikolojik danışmanlık mesleğinin gelişimi için önemli bir durumdur.
2. Literatür incelendiğinde Türkiye’ de psikolojik danışman adaylarının sahip olması gereken değerlerine yönelik çalışmaların çok fazla olmadığı görülmüştür. Bu konuya yönelik çalışmalar yapılmasının literatürümüze katkıda bulunacağı öngörülmektedir.
3. Etkili psikolojik danışman nitelikleri literatürümüzde yeni bir kavramdır. Bu yüzden bu konu ile ilgili çok fazla çalışmaya rastlanılmamıştır. Fakat psikolojik danışma sürecine yönelik etkileri incelendiğinde bu konu ile ilgili çalışmalar yapmanın psikolojik danışmanlık mesleğine katkıda bulunabileceği öngörülmektedir.
4. Literatürümüzde psikolojik danışma becerilerini etkileyen faktörlere yönelik çalışmalara sınırlı sayıda rastlanılmıştır. Psikolojik danışma becerilerini etkileyen faktörlere yönelik araştırmalar yapmanın psikolojik danışmanlık eğitim müfredatına katkıda bulunabileceği tahmin edilmektedir.
5. Psikolojik danışman adaylarının değerlerinin etkili psikolojik danışman niteliklerine etkilerini inceleyebilmek için deneysel bir çalışma gerçekleştirebilir. Psikolojik danışman adaylarına değer eğitimi programı hazırlanarak uygulamadan önceki etkili psikolojik danışman nitelikleri ile uygulamadan sonraki etkili psikolojik danışman nitelikleri arasındaki ilişki incelenebilir.

6. Benzer şekilde psikolojik danışman adaylarının değerlerinin algıladıkları psikolojik danışma beceri düzeylerine etkilerini inceleyebilmek için deneysel bir çalışma gerçekleştirebilir. Psikolojik danışman adaylarına değer eğitimi programı hazırlanarak uygulamadan önceki psikolojik danışma becerileri ile uygulamadan sonraki psikolojik danışma becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.

5.3.2 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışman adaylarının genel değerlerinin etkili psikolojik danışman niteliklerini artırdığı görülmüştür. Değerler Eğitimi psikolojik danışmanlık eğitiminde son yıllarda dikkat çeken bir alandır. Müfredat düzenleyicilerine psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman niteliklerini doğrudan ve bu nitelikler üzerinden psikolojik danışma becerilerini dolaylı olarak etkileyen değerlere yönelik eğitimlere daha çok yer vermeleri önerilmektedir.

2. Psikolojik danışmanların danışma sürecinde etkili olmaları için bazı niteliklere sahip olması gerektiği görülmüştür. Bunun için psikolojik danışmanlık eğitimi uygulayıcılarına psikolojik danışman adaylarının bu niteliklere yönelik farkındalıklarını artıracak etkinlik ve uygulamalar (eğitimler, vaka incelemeleri, vb.) yapmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akan, Y. (2021). İnsan ilişkileri ve iletişim dersinin üniversite öğrencilerinin iletişim ve problem çözme beceri düzeylerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 923-938. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.774264>
- Aladağ, M., Koç, İ. ve Yaka, B. (2014). Opinions of counselor candidates regarding counseling skills training. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(2), 879-886. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.3.1958>.
- Al-Thani, A. ve Nasser, R. (2012). Little steps at improving preschool teachers practices through counseling skills in Qatar. *Canadian Center of Science and Education*, 5(5), <https://doi.org/10.5539/ies.v5n5p163>.
- Anderson, K. E. (1990). *Counselor-client basic value similarity and evaluation of counselors in an analogue counseling situation*. (Doktora Tezi), The Ohio State University.
- Antika, E. R., Mulawarman, M. ve Mawadah, Z. (2020). Applying mind-skills training to improve academic hardiness on guidance and counseling students with academic burnout. In *2nd International Seminar on Guidance and Counseling 2019 (ISGC 2019)*, 89-92. Atlantis Press.
- Arı, R. ve Uslu, M. (2005). Psikolojik danışmanların danışma becerisi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 509-519.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aydın, Y. ve Usta, M. (2021). A multiple case study of the personal values of counselor trainees from a psychological flexibility perspective: A sample from Turkey. *Current Psychology*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01264-4>
- Bakioglu, F. ve Türküm, A. S. (2020). Investigation of the relationships among psychological counselor candidates' counseling self-efficacy, multicultural competence, gender roles, and mindfulness. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 223-239. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2020.248.17>

- Bare, C. E. (1967). Relationship of counselor personality and counselor-client personality similarity to selected counseling success criteria. *Journal of Counseling Psychology, 14*(5), 419-425. <https://doi.org/10.1037/h0024944>
- Bergin, A. E. (1980). Psychotherapy and religious values. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 48*(1), 95-105.
- Bergin, A. E. (1984). Proposed values for guiding and evaluating counseling and psychotherapy. *Counseling and Values, 29*(2), 99-116.
- Beutler, L. E. (1979). Values, beliefs, religion and the persuasive influence of psychotherapy. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice, 16*(4), 432-440.
- Bieschke, K.J., Abels, A., Adams, E., Miville, M. ve Schreier B. (2009). Counseling psychology model training values statement addressing diversity. *The Counseling Psychologist, 37*(5), 641-643. <https://doi.org/10.1177/0011000009331930>
- Bishop, D. R. (1992). Religious values as cross-cultural issues in counseling. *Counseling and Values, 36*(3), 179-191.
- Blount, A. J., Bjornsen, A. L., ve Moore, M. M. (2018). Work values, occupational engagement, and professional quality of life in counselors-in-training: Assessments in a constructivist-based career counseling course. *Professional Counselor, 8*(1), 60-72. <https://doi.org/10.15241/ajb.8.1.60>
- Breland, P. S., Escott, M., Martin, P. H. ve Rubenfeld, P. (1987). The effective counselor and the disadvantaged student: A view from both sides. *The Journal of Negro Education, 56*(2), 212-220.
- Brosch, T., Coppin, G., Scherer, K. R., Schwartz, S. ve Sander, D. (2011). Generating value(s): Psychological value hierarchies reflect context-dependent sensitivity of the reward system. *Social Neuroscience, 6*(2), 198-208. <https://doi.org/10.1080/17470919.2010.506754>
- Brown, C. L., Vajda, A. J. ve Christian, D. D. (2020). Preparing counselor education and supervision doctoral students through an HLT lens: The importance of research and scholarship. *The Professional Counselor, 10*(4), 501-516. <https://doi.org/10.15241/clb.10.4.501>

- Bulut, S. ve Dilmaç, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu değerler psikolojik iyi oluş ve mutluluk düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 350-374. <https://doi.org/10.26466/opus.472450>
- Buyruk Genç, A. (2019). *Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide kültürel zekânın ve bilişsel esnekliğin aracı rolü*. (Doktora Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Buyruk Genç, A. ve Yüksel Şahin, F. (2020). Examining cognitive flexibility of counselors according to the effective counselor characteristics, counselor self efficacy and some variables. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(2), 794-825. <https://doi.org/10.14812/cufej.742070>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carkhuff, R. R. (2008). *The art of helping* (9. bsk.). Human Resource Development.
- Carter, R.T. (1991). Cultural values: a review of empirical research and implications for counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 164-173.
- Cashwell, C. S. ve Watts, R. E. (2010). The new ASERVIC competencies for addressing spiritual and religious issues in counseling. *Counseling and Values*, 55(1), 2-5. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2010.tb00018.x>
- Cates, J. T., Schaeffle, S. E., Smaby, M. H., Maddux, C. D. ve LeBeauf, I. (2007). Comparing multicultural with general counseling knowledge and skill competency for students who completed counselor training. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 35, 26-39. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.2007.tb00047.x>
- Cheung, G. W. ve Lau, R. S. (2008). Testing mediation and suppression effects of latent variables: Bootstrapping with structural equation models. *Organizational Research Methods*, 11(2), 296-325. <https://doi.org/10.1177/1094428107300343>
- Cochran, J. L. ve Cochran, N. H. (2015). *The heart of counseling: Counseling skills through therapeutic relationships*. (2. bsk), Routledge.

- Collier, J. E. (2020). *Applied structural equation modeling using AMOS: Basic to advanced techniques*. Routledge.
- Cook, T. E. (1966). The influence of client-counselor value similarity on change in meaning during brief counseling. *Journal of Counseling Psychology, 13*(1), 77-81.
- Corey, G. (2008). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*, (9. bsk). Thomson Brooks/Cole Cengage Learning.
- Cormier, L. S. ve Hackney, H. (2016). *Counseling strategies and interventions for professional helpers*. (9. bsk), West Virginia University, Pearson.
- Cormier, S., Nurious, P. S. ve Osborn, C. J. (2003). *Interviewing and change strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive behavioral interventions*. (6. bsk). Brooks/Cole Cengage Learning.
- Crethar, H. C. ve Winterowd, C. L. (2012). Values and social justice in counseling. *Counseling and Values, 57*(1), 3-9. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2012.00001.x>
- Çapri, B. ve Demiröz, Z. (2016). Duygusal zekâ düzeyi ve psikolojik danışma öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkide etkili psikolojik danışman niteliklerinin aracı rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12*(3), 1037-1048.
- Çekici, F. (2019). The relationships between the big five personality traits and attitudes towards seeking professional psychological help in mental health counselor candidates: Mediating effect of cognitive flexibility. *Educational Research and Reviews, 14*(14), 501-511. <https://doi.org/10.5897/ERR2019.3706>
- Çetin, M., Gül, F. Ö. ve Erol, I. (2018). An analysis on school psychological counselors' dealing with difference in multicultural contexts. *International Journal of Progressive Education, 14*(3), 93-112. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2018.146.7>
- Darmawani, E., Ferdiansyah, M. ve Putra, B. J. (2020). Skill Assessment of Sixth Semester Counseling Students in Cross-Cultural Counseling Practices. *2nd International Seminar on Guidance and Counseling 2019 (ISGC 2019)*, 86-88. Atlantis Press.

- Dawson, L., Harpster, A., Hoffman, G. ve Phelan, K. (2011). A new approach to distance counseling skill development: Applying a discrimination model of supervision. *Ideas and Research You Can Use: VISTAS 2011*, 1-8.
- Demir, A. ve Koydemir, S. (2011). *Grupla psikolojik danışma*. Ankara, Pegem Akademi.
- Demir, S. ve Dilmaç, B. (2019). Ergenlerin kişilerarası problem çözme becerileri ve empatik eğilimlerinin sahip oldukları değerler açısından incelenmesi, *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), <https://doi.org/10.26466/opus.517581>.
- Deniz, M. ve Kalay-Usta, T. (2019). Psikolojik danışmanların ruh sağlığı sürekliliğinin yordanması: Etkili psikolojik danışman nitelikleri ve kariyer uyumluluğunun rolü. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 215-237.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin ve özgeci davranışlarının meslek benlik saygısı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 65-82.
- Dilmaç, B. ve Yücesoy, Ö. (2019). Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu değerler akılcı olmayan inançlar ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki yordayıcı ilişkiler. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), <https://doi.org/10.26466/opus.547765>.
- Dilmaç, B., Arıcak, O.T. ve Cesur, S. (2014). A validity and realibility study on the devolepment of the values scale in Turkey. *Educational Sciences: Theory and Sciences*, 14(5), 1661-1671. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.5.2124>
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.

- Dilmaç, B., Hamarta, E., Yiğit, R., Yıldız , M. ve Büyükyıldırım, İ. (2011). The relationship between secondary school students dysfunctional attitudes and their human values. *European Journal of Educational Studies*, 3(2), 353-363.
- Egan, G. (2014). *The skilled helper: A problem-management and opportunity-development approach to helping*. Nelson Education.
- Eryılmaz, A. ve Bek, H. (2019). Danışanların beklentilerine göre etkili psikolojik danışmanların 15 özelliği. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 273-294. <https://doi.org/10.23863/kalem.2018.106>
- Farley, N. (2017). Improvisation as a meta-counseling skill. *Journal of Creativity in Mental Health*, 12(1), 115-128. <https://doi.org/10.1080/15401383.2016.1191402>
- Feather, N.T. (1995). Values, valences and choice: the influence of values on the perceived attractiveness and choice of alternatives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(6), 1135-1151.
- Folastri, S., Rangka, I. B. ve Rahmaniah, A. (2018). Improving learning skills of college student through mastery content service in technique counseling courses. *Journal of Counseling and Education*, 3(1), 22-27. <https://doi.org/10.23916/0020180312310>
- Fong, M. L. ve Borders, L. D. (1985). Effect of sex role orientation and gender on counseling skills training. *Journal of Counseling Psychology*, 32(1), 104-110. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.32.1.104>
- Fry, P. S., Kropf, G. ve Coe, K. J. (1980). Effects of counselor and client racial similarity on the counselor's response patterns and skills. *Journal of Counseling Psychology*, 27(2), 130-137. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.27.2.130>
- Furnham, A. (1984). Personality and values. *Personality and Individual Differences*, 5(4), 483-485.
- Gaume, J., Gmel, G., Faouzi, M. ve Daepfen, J. B. (2009). Counselor skill influences outcomes of brief motivational interventions. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 37(2), 151-159. <https://doi.org/10.1016/j.jsat.2008.12.001>
- Gaume, J., Magill, M., Longabaugh, R., Bertholet, N., Gmel, G. ve Daepfen, J. (2014). Influence of counselor characteristics and behaviors on the efficacy of a brief

- motivational intervention for heavy drinking in young men—a randomized controlled trial. *Alcoholism: Clinical And Experimental Research*, 38(7), 2138-2147. <https://doi.org/10.1111/acer.12469>
- Gençdoğan, B. ve Özpolat, A. G. (2007). Psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışman beceri ölçeği. *IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 17-19 Ekim, İzmir.
- George, D. ve Mallery, M. (2020). *IBM SPSS statistics 26 step by step. A simple guide and reference* (6. bsk), Routledge.
- Giordano, A. L., Bevly, C. M., Tucker, S. ve Prosek, E. A. (2018). Psychological safety and appreciation of differences in counselor training programs: Examining religion, spirituality, and political beliefs. *Journal of Counseling and Development*, 96(3), 278-288. <https://doi.org/10.1002/jcad.12202>
- Grencavage, L. M. ve Norcross, J. C. (1990). Where are the commonalities among the therapeutic common factors?, *Professional Psychology: Research and Practice*, 21(5), 372-378. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.21.5.372>
- Grosz, M. P., Schwartz, S. H. ve Lechner, C. M. (2021). The longitudinal interplay between personal values and subjective well-being: A registered report. *European Journal of Personality*. <https://doi.org/10.1177/08902070211012923>.
- Grove, J. (2009). How competent are trainee and newly qualified counsellors to work with lesbian, gay, and bisexual clients and what do they perceive as their most effective learning experiences?, *Counselling and Psychotherapy Research*, 9(2), 78-85. <http://dx.doi.org/10.1080/14733140802490622>
- Gunawan, I. M. S., Wibowo, M. E., Purwanto, E. ve Sunawan, S. (2019). Group counseling of values clarification to increase middle school students' empathy. *Psicología Educativa*, 25(2), 169-174. <https://doi.org/10.5093/psed2019a5>
- Hale, S. T. (2018). Teaching and improving clinical counseling skills: I have to/get to teach counseling: Now what? A personal essay. *Seminars in Hearing* 39(1), 5-8. <https://doi.org/10.1055/s-0037-1613700>

- Halinski, K. H. (2009). Predicting beginning master's level counselor effectiveness from personal characteristics and admissions data: An exploratory study. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of North Texas, Texas.
- Hansen, J. T. (2006). Is the best practices movement consistent with the values of the counseling profession? A critical analysis of best practices ideology. *Counseling and Values*, 50(2), 154-160. <https://doi.org/10.1007/S10447-010-9102-4>
- Haryati, A. (2018). Personal integrity of islamic counselor on professional ethics commitment. *Islamic Guidance and Counseling Journal*, 1(1), 11-16. <https://doi.org/10.25217/igcj.v1i1.191>
- Hayes, B. G., Taub, G. E., Robinson, E. H. ve Sivo, S. A. (2003). An empirical investigation of the efficacy of multimedia instruction in counseling skill development. *Counselor Education and Supervision*, 42, 177-188. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2003.tb01810.x>
- Heaven, P.C.L. (1993). Human values and personality dimensions: a test of the social values inventory. *Personality and Individual Differences*, 15(3), 307-312.
- Hidayat, K. ve Pratama, R. A. (2019). Relationship between intensity of using social media and interpersonal communication skills in guidance counseling student at Semarang State University. *ASEAN/Asian Academic Society International Conference Proceeding Series*, 339-341.
- Hills, M. D. (2002). Kluckhohn and Strodtbeck's values orientation theory. *Online Readings in Psychology and Culture*, 4(4), 1-14. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1040>
- Holmes, J. (1996). Values in psychotherapy. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 50(3), 259-273.
- Honderich, E. M., Grunhaus, C. M. ve Martin, C. V. (2019). Counselors' experiences of workplace aggression and organizational values: A descriptive analysis. *Counseling and Values*, 64(1), 108-128. <https://doi.org/10.1002/cvj.12097>
- Hutchinson, S. R. (1998). The stability of post hoc model modifications in confirmatory factor analysis models. *The Journal of Experimental Education*, 66(4), 361-380. <https://doi.org/10.1080/00220979809601406>

- Irani, L. C. (2020). Critical Analysis of nusantara culture-based counseling: Professional counseling crisis phenomenon by counselor. *ProGCouns: Journal of Professionals in Guidance and Counseling*, 1(1), 31-39. <https://doi.org/10.21831/ProGCouns>
- İkiz, F. E. ve Asici, E. (2017). The relationship between individual innovativeness and psychological well-being: The example of Turkish counselor trainees. *International Journal of Progressive Education*, 13(1), 52-63.
- İkiz, F. E. ve Totan, T. (2014). Etkili psikolojik danışman niteliklerinin değerlendirilmesine yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 269-279.
- Jackson, M. ve Thompson, C. L. (1971). Effective counselor: Characteristics and attitudes. *Journal of Counseling Psychology*, 18(3), 249-254.
- Jennings, L. ve Skovholt, T. M. (1999). The cognitive, emotional, and relational characteristics of master therapists. *Journal of Counseling Psychology*, 46(1), 3-11.
- Johnson, D., Shertzer, B. ve Linden, J. E. (1967). The relationship of counselor candidate characteristics and counseling effectiveness. *Counselor Education and Supervision*. 297-304.
- Kamer, S. T. ve Şahin, M. (2020). Değerlere ve değerler eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 725-744.
- Karneli, Y., Syukur, Y. ve Pratiwi, R. (2020). Improving the skills of counselors using KREIN-MKP (Creative and innovative cognitive-based behavioral counseling) to reduce covid-19 pandemic anxiety. *Jurnal Neo Konseling*, 2(4), 1-6. <https://doi.org/10.24036/00302kons2020>
- Kasapoğlu, F. (2019). *Psikolojik danışmanların danışma sürecinde manevi konulara yönelik tutumlarının manevi yönelimleri ve etkili danışman nitelikleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kelly Jr, E. W. (1995). Counselor values: A national survey. *Journal of Counseling and Development*, 73(6), 648-653.

- Kim, B. S. ve Atkinson, D. R. (2002). Asian American client adherence to Asian cultural values, counselor expression of cultural values, counselor ethnicity, and career counseling process. *Journal of Counseling Psychology*, 49(1), 3-13. <https://doi.org/10.1037//0022-0167.49.1.3>
- Kim, B. S., Atkinson, D. R. ve Umemoto, D. (2001). Asian cultural values and the counseling process: Current knowledge and directions for future research. *The Counseling Psychologist*, 29(4), 570-603.
- Kim, B. S., Li, L. C. ve Liang, T. H. (2002). Effects of Asian American client adherence to Asian cultural values, session goal, and counselor emphasis of client expression on career counseling process. *Journal of Counseling Psychology*, 49(3), 342-354. <https://doi.org/10.1037//0022-0167.49.3.342>
- Kim, B. S., Ng, G. F. ve Ahn, A. J. (2005). Effects of client expectation for counseling success, client-counselor worldview match, and client adherence to Asian and European American cultural values on counseling process with Asian Americans. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 67-76. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.1.67>
- Kimball, P. (2018). *When professional and personal values collide: A thematic analysis of counseling students' developmental journey through an ethics course.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Faculty of The School of Behavioral Sciences, Liberty University, Lynchburg.
- Kinnier, R. T., Kernes, J. L. ve Dautheribes, T. M. (2000). A short list of universal moral values. *Counseling and Values*, 45(1), 4-16. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2000.tb00178.x>
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practices of Structural Equation Modeling*, (3. bsk.), NY: Guilford, New York.
- Kocarek, C. E. ve Pelling, N. J. (2003). Beyond knowledge and awareness: Enhancing counselor skills for work with gay, lesbian, and bisexual clients. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 31(2), 99-112. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.2003.tb00536.x>
- Koç, İ. (2013). *Kişiler arası süreci hatırlama tekniğine dayalı süpervizyonun psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine, özyeterlik ve kaygı*

düzelelerine etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.

Korkut-Owen, F. ve Tuzgöl Dost, M. (2020). Psikolojik danışman adaylarına göre etkili psikolojik danışmanın özellikleri ve psikolojik danışman eğitiminin etkisi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 259-274. <https://doi.org/10.21733/ibad.728147>

Korkut-Owen, F., Tuzgöl Dost, M., F., Bugay, A. ve Owen, D.W. (2014). Psikolojik danışman eğitiminde mesleğe ilişkin eğilimler. *Ege Eğitim Dergisi*, 15, 1: 300-317.

Krumboltz, J. D., Becker-Haven, J. F. ve Burnett, K. F. (1979). Counseling psychology. *Annual Review of Psychology*, 30(1), 555-602. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.30.020179.003011>

Kurtyılmaz, Y., Başak, B. E., Güler, D. ve Tümlü, G. Ü. (2019). ‘‘Psikolojik danışman adayının danışanı olmak’’: Danışanların psikolojik danışma sürecindeki deneyimleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(55), 1137-1177.

Lambert, M.J. (2015). Effectiveness of psychological treatment. *Resonanzen E-Journal für biopsychosoziale Dialoge in Psychotherapie, Supervision und Beratung*, 3(2), 87-100. <https://doi.org/10.1370/afm.1719>

Lambie, G. W. ve Sias, S. M. (2009). An integrative psychological developmental model of supervision for professional school counselors-in-training. *Journal of Counseling and Development*, 87(3), 349-356. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2009.tb00116.x>

Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K. N., Potenza, M. T., Bechtel, M. A. ve Toulouse, A. L. (1992). Development and validation of the Counseling Self-Estimate Inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 39(1), 105-120.

Lichtenberg, J. W., Hutman, H. ve Goodyear, R. K. (2018). Portrait of counseling psychology: Demographics, roles, activities, and values across three decades. *The Counseling Psychologist*, 46(1), 50-76. <https://doi.org/10.1177/0011000018754532>

Lickona, T.R. (2001). *What is effective character education?* The Stony Brook School Symposium on Character. 6 Ekim, Cortland.

- Lochman, J. E., Powell, N. P., Boxmeyer, C. L., Qu, L., Wells, K. C. ve Windle, M. (2009). Implementation of a school-based prevention program: effects of counselor and school characteristics. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(5), 476–482. <https://doi.org/10.1037/a0015013>
- MacCallum, R. C., Roznowski, M. ve Necowitz, L. B. (1992). Model modifications in covariance structure analysis: The problem of capitalization on chance. *Psychological Bulletin*, 111(3), 490.
- Martin, J. (1984). The cognitive mediational paradigm for research on counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 558-571. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.31.4.558>
- Mays, L. ve Henriques, G. R. (2018). Character adaptation systems theory: A holistic meta-theory for conceptualizing clients. *Journal of Unified Psychotherapy and Clinical Science*, 5(1), 1-22.
- Mayton, D.M., Ball-Rokeach, S.J. ve Loges, W.E. (1994). Human values and social issues: an introduction. *Journal of Social Issues*, 50(4), 1-8.
- Merchant, N. ve Dupuy, P. (1996). Multicultural counseling and qualitative research: Shared worldview and skills. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 537-541. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1996.tb02289.x>
- Myers, J. E. ve Truluck, M. (1998). Health beliefs, religious values, and the counseling process: A comparison of counselors and other mental health professionals. *Counseling and Values*, 42(2), 106-123.
- Nelson, J. A., Kirk, A. M., Ane, P. ve Serres, S. A. (2011). Religious and spiritual values and moral commitment in marriage: Untapped resources in couples counseling? *Counseling and Values*, 55(2), 228-246. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2011.tb00034.x>
- Nwadinibi, N. V. (2019). Counseling teachers of exceptional children: A prerequisite for effective implementation of universal basic education (ube) scheme.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1309-1325.

- Packard, T. (2009). The 2008 Leona Tyler Award Address: Core values that distinguish counseling psychology: Personal and professional perspectives. *The Counseling Psychologist*, 37(4), 610-624. <https://doi.org/10.1177/00110000093333986>
- Pamukçu, B. ve Demir, A. (2013). Psikolojik Danışma Öz-yeterlik Ölçeği Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 212-221.
- Pamukçu, B. ve Kağnıcı, D. Y. (2017). Beceriye Dayalı Grupla Psikolojik Danışma Eğitimi'nin grupla psikolojik danışma becerilerine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 448-465.
- Pérez-Rosas, V., Wu, X., Resnicow, K. ve Mihalcea, R. (2019). What makes a good counselor? Learning to distinguish between high-quality and low-quality counseling conversations. In *Proceedings of the 57th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*, 926-935. <https://doi.org/10.18653/v1/P19-1088>
- Pierce, L. M. (2010). *An exploration of the relationships among wellness, spirituality, and personal dispositions of practicing professional counselors*. (Doktora Tezi), University of Tennessee, Knoxville.
- Pope, V. T. ve Kline, W. B. (1999). The personal characteristics of effective counselors: What 10 experts think. *Psychological Reports*, 84, 1339-1344. <https://doi.org/10.2466/pr0.1999.84.3c.1339>
- Purswell, K. E. (2019). Humanistic learning theory in counselor education. *Professional Counselor*, 9(4), 358-368. <https://doi.org/10.15241/kep.9.4.358>
- Roccas, S., Sagiv, L., Schwartz, S. H. ve Knafo, A. (2002). The big five personality factors and personal values. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(6), 789-801.
- Rokeach, M. ve Regan, J. F. (1980). The role of values in the counseling situation. *The Personnel and Guidance Journal*, 58(9), 576-582.
- Rose, J. S., Kocet, M. M., Thompson, I. A., Flores, M., McKinney, R. ve Suprina, J. S. (2019). Association for Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Issues in Counseling's best practices in addressing conscience clause legislation in

- counselor education and supervision. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 13(1), 2-27. <https://doi.org/10.1080/15538605.2019.1565800>
- Rowe, W., Murphy, H. B. ve De Csipkes, R. A. (1975). The relationship of counselor characteristics and counseling effectiveness. *Review of Educational Research*, 45(2), 231-246.
- Rutter, P. A., Estrada, D., Ferguson, L. K. ve Diggs, G. A. (2008). Sexual orientation and counselor competency: The impact of training on enhancing awareness, knowledge and skills. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 2(2), 109-125. <https://doi.org/10.1080/15538600802125472>
- Sabnani, H. B., Ponterotto, J. G. ve Borodovsky, L. G. (1991). White racial identity development and cross-cultural counselor training: A stage model. *The Counseling Psychologist*, 19(1), 76-102. <https://doi.org/10.1177/0011000091191007>
- Safi, H. ve Dilmaç, B. (2019). The predictor relations between values, love attitudes and forgiveness levels of the married couples. *Research on Education and Psychology*. 3(1), 53-68.
- Sakinah, Y. F., Hidayah, N. ve Rahman, D. H. (2020). Importance meaning of the counselor's identity towards assessment and performance in school. In *6th International Conference on Education and Technology (ICET 2020)*, 501, 398-401. Atlantis Press.
- Samler, J. (1960). Change in values: a goal in counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 7(1), 32-39.
- Sanberk, I. (2016). Investigation and classification of personal constructs representing ideal counselor from insider perspective. *Journal of Education and Training Studies*, 4(8), 56-64. <https://doi.org/10.11114/jets.v4i8.1543>
- Sarpdağ, M. (2019). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerinin yordayıcıları: Psikolojik danışma özyetkinliği, duygu yönetimi ve kişilik özellikleri*. (Yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

- Scheel, M. J., Stabb, S. D., Cohn, T. J., Duan, C. ve Sauer, E. M. (2018). Counseling psychology model training program. *The Counseling Psychologist*, 46(1), 6-49. <https://doi.org/10.1177/0011000018755512>
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*, (3. bsk.), Routledge, New York.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, S. H. (2007). Basic human values: Theory, measurement, and applications. *Revue Française de Sociologie*, 47(4), 929-980.
- Setiyowati, A. J. (2017). Understanding profession identity of junior high school counselor in Malang City. *9th International Conference for Science Educators and Teachers (ICSET 2017)* 816-823. <https://doi.org/10.2991/icset-17.2017.133>
- Shah, K. M. (2019). Efficiency of counselor in conducting various cultural counseling services. *Akademika*, 89(2), 201-211. <https://doi.org/10.17576/akad-2019-8902-15>
- Sindahl, T. N. ve van Dolen, W. (2020). Texting at a child helpline: how text volume, session length and duration, response latency, and waiting time are associated with counseling impact. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 23(4), 210-217. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0100>
- Snow, W. H. ve Field, T. A. (2020). Introduction to the special issue on doctoral counselor education. *The Professional Counselor*, 10(4), 406-413. <https://doi.org/10.15241/whs.10.4.406>
- Sommers-Flanagan, J. ve Sommers-Flanagan, R. (2018). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. John Wiley & Sons.
- Stefflre, B., King, P. ve Leafgren, F. (1962). Characteristics of counselors judged effective by their peers. *Journal of Counseling Psychology*, 9(4), 335-340.
- Stoltenberg, C. (1981). Approaching supervision from a developmental perspective: The counselor complexity model. *Journal of Counseling Psychology*, 28(1), 59-65.

- Sue, D. W., Arredondo, P. ve McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling and Development*, 70(4), 477-486. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1992.tb01642.x>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şahin, İ., Togay, A. ve Atıcı, M. (2019). Counselor candidates' perceptions about therapeutic skills and conditions Psikolojik danışman adaylarının terapötik beceri ve koşullara ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 16(1), 56-72. <https://doi.org/10.14687/jhs.v16i1.5347>
- Thakkar, J. J. (2020). *Structural equation modelling: Application for research and practice (with AMOS and R)*. Springer Nature.
- Truax, C. B. ve Carkhuff, R. (2007). *Toward effective counseling and psychotherapy: Training and practice*. Chicago, Aldine.
- Türköz, S., Köroğlu, B. ve Şahin Kıralp, F. S. (2017). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin ve iletişim becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 142-158.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi*, (5. bsk.) Ankara: Pegem Akademi.
- Usman, B. K. ve Math, R. (2020). Training of communication basic skill to develop professional competence of counseling and guidance teachers. *Scolae: Journal of Pedagogy*, 3(1), 10-18. Retrieved from <http://ejurnal.stkipdamsel.ac.id/index.php/scl/article/view/46>
- Uz Baş, A. ve Soylu, Y. (2018). Pozitif duyguların psikolojik danışman adaylarının entelektüel becerileri ve mutluluk düzeylerine etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 264-270. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.269>
- Volungis, A. M. ve Goodman, K. (2017). School violence prevention: Teachers establishing relationships with students using counseling strategies. *Sage open*, 7(1), 1-11. <https://doi.org/10.1177/2158244017700460>

- Walsh-Rock, V. J. (2018). Exploring the clinical supervision experiences of school counselors: Perceptions of counseling skills and professional identity. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Northern Illinois University, Illinois.
- Watson, J., Hilliard, R. Way, W. (2017). Counseling and communication skills in sport and performance psychology. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*, 1-28. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190236557.013.140>
- Wheeler, S. (2000). What makes a good counsellor? An analysis of ways in which counsellor trainers construe good and bad counselling trainees. *Counselling Psychology Quarterly*, 13(1), 65-83. <https://doi.org/10.1080/09515070050011079>
- Whicker, J. J., Muñoz, K. F., Butcher, G. M., Schultz, J. C. ve Twohig, M. P. (2017). Counseling training in AuD programs: A syllabi review. *The Hearing Journal*, 70(8), 36-37. <https://doi.org/10.1097/01.HJ.0000524323.42011.95>
- Whiston, S. C. ve Coker, J. K. (2000). Reconstructing clinical training: Implications from research. *Counselor Education and Supervision*, 39(4), 228-253. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2000.tb01235.x>
- Wittmer, J. ve Wehr, M. (1972). Effective counselor and paraprofessional counselor trainees: A comparison of personality characteristics. *Journal of the Student Personnel Association for Teacher Education*. 61-69.
- Yaka, B. (2013). Mikro Beceri Eğitimi Programı'nın psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(2), 1-24.
- Yayla, E. ve İkiz, F.E. (2017). Psikolojik danışmanların etkili nitelikleri ile danışma öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 31-44.
- Ye, L., Wu, M., Wang, X., Li, Z. ve Wu, M. S. (2019). Psychological counselors' self: An ecological recognition of Big Five personality traits based on column blogs in China. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(3), 223-228. <https://doi.org/10.1002/hbe2.164>

- Yıldız, M. ve Dilmaç, B. (2012). Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerini incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 122-134.
- Yıldız , M., Dilmaç, B. ve Deniz, M. E. (2013). Analysis of the relation between self-esteem and values held by candidate teachers. *Elementary Education Online*, 12(3), 740-748.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2012), 1-15.
- Zaduqisti, E., Rozak, P., Dyatmika, T. ve Bakhri, S. (2019). Counseling skills training for service officers of women's empowerment and child protection consultation institute (LKP3A) in Pekalongan Regency. *Islamic Studies Journal for Social Transformation*, 3(2), 146-163. <https://doi.org/10.28918/isjoust.v3i2.2250>
- Zummy, A. D., Pandu, I., Anakotta, E. ve Sahureka, A. (2019). The Contribution of levinas' conception of responsibility to ethical encounter counselor-counselee. *International Journal of Social Sciences and Humanities*, 3(2), 71-83. <https://doi.org/10.29332/ijssh.v3n2.291>

EKLER

Ek.1 Etik Kurul İzni

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayı ve Karar No	Tarih:15/01/2021 Toplantı Sayısı:01 Karar No:2021/19
Araştırmanın Başlığı	Psikolojik Danışman Adaylarının Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri, Psikolojik Danışma Becerileri Ve Sahip Oldukları Değerleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ
Yardımcı Araştırmacılar	Muhammed Furkan KURNAZ
Etik Kurul Kararı	Oy Çokluğu ☐ Oy birliği ☒ Uygun ☒ Uygun Değil ☐ Düzeltme* ☐ Görevsizlik** ☐
Düzeltme ise gerekçeleri *	
Görevsizlik ise gerekçeleri**	

ASLI GİBİDİR
21/01/2021

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk ERDEM
Etik Kurul Başkanı

Ek.2 Değerler Ölçeği

Sayın Katılımcı,

Aşağıda 39 farklı değer ifadesi bulunmaktadır. Lütfen bu değerleri tek tek okuyup sizin yaşamınızdaki anlam ve önemine göre karşısındaki puanlama cetvelinden duygu ve düşüncenizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz puanı daire içine alarak işaretleyiniz. Puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması, o değer sizin yaşamınızda çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuzya yaklaşması, o değer sizin hayatınızda çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu düşündürmektedir. Lütfen hiçbir değer ifadesini cevapsız bırakmayın. Çalışmamıza sağladığınız katkı için teşekkür ederiz.

Sıra	Değer	Hiç Önemli Değil									Çok Önemli
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adalet (Hakkaniyet)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2											
3											
4											
5	Beden Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6											
7											
8											
9	Çalışma	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Ek.3 Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerini Değerlendirme Ölçeği

Açıklama: Aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını işaretleyiniz. Eğer bir ifade, henüz hiç karşılaşmadığınız bir davranışı ya da durumu anlatıyorsa “ karşılaşmış olsam nasıl davranırdım yada düşünürdüm” diye düşünerek kendinizi değerlendiriniz.	Beni hiç nitelemiyor	Beni nitelemiyor	Beni kısmen niteliyor	Beni niteliyor	Beni tamamen niteliyor
1.					
2. Psikolojik danışmanlık becerileri hakkında bilgiye sahibim					
3.					
4.					
5.					
6. Psikolojik danışmanlık ile ilgili çeşitli alanlardaki yenilikleri merak ederim					
7.					
8.					
9.					
10. Birçok danışanla arka arkaya görüşsem bile kendimi duygusal olarak tükenmiş hissetmem					

Ek.4 Psikolojik Danışma Beceri Ölçeği

Bu bir sınav değildir. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Bu daha ziyade bir danışmanlık kuruluşunda danışma hizmeti verirken nasıl davranacağınızı düşündüğünüzü değerlendirmeyi hedef edinen bir envanteridir. Bir danışman olarak nasıl davranacağınızı doğru bir biçimde değerlendirebilmemiz için lütfen sorulara mümkün olduğu kadar dürüst yanıtlar veriniz. Her bir durumda nasıl bir performans sergilemeyi umduğunuzu değil, şu anda bir danışman olarak nasıl bir performans sergileyeceğinizi gerçekçi bir biçimde yansıtan cevaplar veriniz. Aşağıda 37 yargı listelenmiştir. Yargıları okuduktan sonra aşağıdaki seçenekleri kullanarak her birine ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

1= Kesinlikle katılmıyorum   4= Kısmen katılıyorum

2= Katılmıyorum   5= Katılıyorum

3= Kısmen katılmıyorum   6= Kesinlikle katılıyorum

		1	2	3	4	5	6
1	Duyguları yansıtmaya, aktif dinleme, açıklama ve inceleme gibi teknikleri kullanırken açık ve net olacağımdan eminim.						
2							
3							
4							
5	Yorum ve yüzleştirme tepkilerimin açık ve net olacağımdan eminim.						
6							
7							
8							
9							
10	Vereceğim tepkilerin içerik olarak danışanın ifadelerine uygun olacağına ve onlarla çelişkili olmayacağına eminim.						